

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra profesního a personálního rozvoje

**Česká zemědělská
univerzita v Praze**

**Motivace výběru profesního zaměření a perspektivy žáků/absolventů
zvolené odborné školy**

Bakalářská práce

Autor: Andrea Musilová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Radmila Dytrtová, CSc.

2024

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Institut vzdělávání a poradenství

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Andrea Musilová

Kariérové poradenství a vzdělávání

Název práce

Motivace výběru profesního zaměření a perspektivy žáků/absolventů zvolené odborné školy

Název anglicky

Motivation of the choice of professional orientation and perspectives of pupils / graduates of the chosen vocational school

Cíle práce

Cílem práce je zjistit, čím a kým jsou motivováni žáci při výběru zvolené střední školy a výběru svého dalšího studia a budoucího povolání.

Metodika

Cíl bakalářské práce bude splněn na základě analýzy odborné literatury a průzkumu realizovaného metodou dotazníkového šetření na vybrané škole. Výběrem tohoto tématu práce studenti souhlasí, že sesbíraná data budou součástí větší databáze a budou sloužit k výzkumným a publikačním účelům.

Harmonogram zpracování práce:

Návrh struktury práce v bodech a předložení ke kontrole vedoucí práce: do 20. 5.

Zpracování rukopisu práce na základě Metodiky pro zpracování absolventských prací (viz web IVP) a průběžné kontroly textu do 20. 1. Pokud byla pro zpracování použita vzorová šablona nabízená uvedenou metodikou, finální rukopis nebude posílán vedoucí práce ve formě šablony. Předložení rukopisu kompletní práce ke kontrole vedoucí práce: 30 dní před termínem odevzdání práce.

Na základě zapracování připomínek vedoucí práce bude udělen do ÚIS zápočet.

Po udělení zápočtu – finální adjustace a odevzdání práce ve dvou výtiscích na studijní oddělení + elektronické odevzdání do ÚIS: v termínu vypsáném pro odevzdání absolventských prací.

Doporučený rozsah práce

35 normostran

Klíčová slova

Motivace, profesní zaměření, odborná škola, průzkum

Doporučené zdroje informací

Handbook on career counselling A practical manual for developing, implementing and assessing career counselling services in higher education settings Follow-up to the World Conference on Higher Education (Paris 5-9 October 1998) Paris, 2002

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000125740>

HLAĎO, Petr. Profesionální orientace adolescentů: poznatky z teorií a výzkumů. Vyd. 1. Brno: Konvoj, 2012. 131 s. Monografie; sv. 4. ISBN 978-80-7302-164-1.

HOLOUBKOVÁ, Miroslava. Volba a rozvoj povolání. 1. vydání. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Miroslavy Holoubkové, 2020. 269 stran. ISBN 978-80-904026-8-3

MÁLKOVÁ, Jekatěrina. 8 mýtů o výběru budoucího povolání: reloaded. 1. vydání. [Tišnov]: www.smartee.cz, 2020. 70 stran. ISBN 978-80-270-7882-0;

VAŠKOVÁ, Hana a BARTÍKOVÁ, Petra. Vyber si své řemeslo. První vydání. V Praze: Albatros, 2017. 71 stran. ISBN 978-80-00-04855-0

Předběžný termín obhajoby

2023/24 LS – IVP

Vedoucí práce

doc. PhDr. Radmila Dytrtová, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra profesního a personálního rozvoje

Elektronicky schváleno dne 6. 6. 2023

Mgr. Jiří Votava, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 21. 6. 2023

prof. Ing. Petr Valášek, Ph.D.

Pověřený ředitel

V Praze dne 09. 03. 2024

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma:

Motivace výběru profesního zaměření a perspektivy žáků/absolventů zvolené odborné školy

vypracovala samostatně a citovala jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použila a které jsem rovněž uvedla na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů.

Jsem si vědoma, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

v Praze dne 20.3.2024

(podpis autora práce)

PODĚKOVÁNÍ

Mé poděkování patří docentce Radmile Dyrťové za vedení bakalářské práce v podobě věcných připomínek a cenných rad.

Děkuji doktorce Novákové a magistře Fritzové za spolupráci při získávání údajů pro praktickou část práce. Poděkovat chci také všem respondentům.

Děkuji za podporu své rodině a příteli.

Abstrakt

Tato bakalářská práce byla vytvářena na základě analýzy odborné literatury, průzkumu formou dotazníkového a rozhovorového šetření se žáky i absolventy OA Bubeneč.

Teoretická část práce se zabývá tematikou motivace žáků pro výběr střední školy a dalšího vzdělávání či pracovní činnosti. Jsou v ní popisována témata, jako je profesní zaměření a charakteristika žáka střední odborné školy. Podstatná část se věnuje kariérovým teoriím a faktorům, které žáky při jejich volbě střední školy a zaměstnání ovlivňují. Žák střední odborné školy je přiřazen do vývojového období adolescence. Toto období je v práci popisováno převážně z kariérového hlediska. Konkrétněji je pozornost zaměřena na vliv kariérového poradenství na školách, nukleární rodiny, vrstevníků, přátel a samotný vliv jedince při výběru. Nejsou opomenuty ani popisy různých způsobů rozhodování.

V praktické části jsou ověřovány stanovené hypotézy a prozkoumávána témata motivace žáků i absolventů pro výběr studia na Obchodní akademii Bubeneč, jejich spokojenosti s výběrem a zamýšlené nebo již praktikované další směřování po ukončení střední školy. Získaná data vypovídají o vnitřních a vnějších vlivech, které na žáky či absolventy při výběru působily a o dalších proměnných.

Klíčová slova

Motivace, profesní zaměření, odborná škola, průzkum

Abstract

This bachelor's thesis was created on the basis of an analysis of the literature, a survey in the form of a questionnaire survey and interviews with students and graduates of OA Bubeneč.

The theoretical part of the thesis deals with the topic of pupils' motivation for choosing secondary school and further education or work activities. It describes topics such as vocational orientation and characteristics of secondary vocational school pupils. A substantial part is devoted to career theories and factors that influence pupils in their choice of secondary school and employment.

In the practical part, the hypotheses are tested and the topics of pupils' and graduates' motivation for choosing to study at Bubeneč Business Academy, their satisfaction with their choice and their intended or already practiced future direction after graduation from secondary school are investigated. The data obtained tell about the influences that acted on the pupils or graduates during the selection process and other variables.

Keywords

Motivation, vocational orientation, vocational school, research

OBSAH

Úvod.....	9
TEORETICKÁ VÝCHODISKA.....	10
1 Cíl a metodika.....	10
2 Motivace	11
3 Profesní zaměření	13
4 Žák střední odborné školy.....	14
4.1 Adolescence	14
5 Vybrané kariérové teorie	16
6 Faktory ovlivňující kariérové rozhodování.....	20
6.1 Kariérové poradenství na školách	20
6.2 Nukleární rodina.....	20
6.3 Vrstevníci a přátelé	21
6.4 Vliv jedince	21
7 Způsoby rozhodování	23
PRAKTICKÁ ČÁST	25
8 Průzkum motivace výběru studijního zaměření.....	25
8.1 Cíl a metody průzkumu.....	25
8.2 Charakteristika školy.....	25
8.3 Realizace dotazníkového šetření	27
8.4 Realizace rozhovorového šetření	34
8.5 Výsledky a hodnocení	45
Závěr.....	47
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	48
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ.....	53
PŘÍLOHY	

Úvod

Téma „Motivace výběru profesního zaměření a perspektivy žáků/absolventů zvolené odborné školy“ jsem si vybrala, jelikož se v něm ukrývá několik důležitých podtémat. Motivace, výběr profesního zaměření a perspektiva žáků. Nedávno jsem si procesem výběru prošla a jsem si vědoma různorodého vnímání obtížnosti tohoto počínu žáky, rodiči, pedagogickými a poradenskými pracovníky. Tedy, že pro různé lidi je výběr profesního zaměření různě náročný, přikládají mu rozdílnou míru důležitosti a jejich motivace v procesu volby se může výrazně lišit.

Motivace doprovází naše kroky dennodenně. Někdy je její hnací síla potřeba více než jindy. Ve chvíli, kdy jsme stavěni do situace volby profesního zaměření, hraje právě motivace roli podstatnou. Světový význam má hierarchické rozdělení potřeb od autora Abrahama H. Maslowa. Z Maslowovy pyramidy potřeb vychází také Scott Barry Kaufman s modelem lodi.

Problematikou profesní orientace studentů se rozsáhle zabývá docent Petr Hlad'o, který na téma kariérní volby a profesní orientace vydal knihu Volba povolání a později titul Profesní orientace adolescentů – Poznatky z teorií a výzkumů.

Z těchto zdrojů jsem tedy také v bakalářské práci čerpala.

V příloze na konci textu se nachází vzor dotazníkového šetření a seznam otázek, v přibližném znění, které byly pokládány účastníkům rozhovorového šetření.

Získané významy mají sloužit ku prospěchu vlastnímu i druhých. Informace, postoje a data této bakalářské práce směřují k objasnění a lepšímu pochopení zmiňovaných podtémat.

TEORETICKÁ VÝCHODISKA

1 Cíl a metodika

Cílem teoretické části bakalářské práce bylo zjistit, čím a kým jsou motivováni žáci při výběru středních škol. Součástí cíle bylo také zjištění motivace žáků pro výběr dalšího studia a budoucího povolání. Teoretická část rovněž poskytuje informace o dalších tématech týkajících se profesního rozhodování a zaměření.

Při psaní práce proběhla analýza odborné literatury. Dále došlo k průzkumu realizovanému kvantitativní metodou dotazníkového šetření na Obchodní akademii Bubeneč. Dotazníkové šetření bylo rozesláno všem žákům střední odborné školy elektronickou formou. Respondenti odpovídali na zasláný dotazník individuálně a dle vlastního uvážení. Průzkum proběhl také kvalitativně skrze rozhovory s absolventy dané střední školy.

Sesbíraná data budou součástí větší databáze a mohou sloužit k výzkumným a publikačním účelům.

2 Motivace

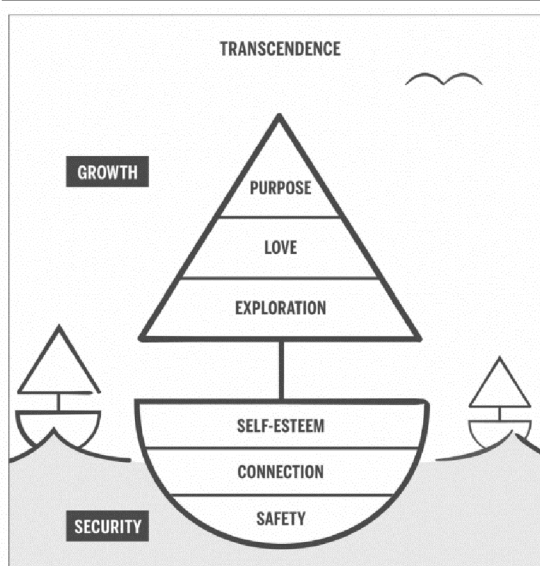
Motivace je součástí struktury osobnosti. Zároveň uvádí do pohybu lidské chování. Motivace pomáhá lidem vykonávat nejrůznější činnosti, ale nevzniká sama od sebe. Vnitřním zdrojem motivace jsou motivy. Princip motivu spočívá v tom, že se lidé zaměřují na určité cíle. Přizpůsobují však své chování tak, aby cílů dosáhli. Motivory jsou ovlivňovány a spojovány s velkým množstvím proměnných (Barenbaum, Winter, 2008, s. 10). Motivory pomáhají narovnat určitý nevyvážený stav, jímž může být nedostatek nebo naopak přetlak. Jsou činiteli zvyšujícími intenzitu výkonu. Pomocí motivů chtějí lidské bytosti dosáhnout stavu homeostáze. Motivory můžeme rozdělovat na biologické (potřeba kyslíku), psychické (potřeba sebeurčení) a sociální (potřeba afiliace). Lze je, ale také dělit na primární (kyslík, potrava) a sekundární (čtení básní, kreslení). Motivační struktura člověka se mění a v čase vyvíjí.

Dalším souvisejícím pojmem jsou potřeby, které vzniknou po narušení stavu homeostáze. Pokud v dlouhodobém hledisku potřeby neuspokojujeme, můžeme tím zavdat k psychickému poškození (Cannon, 1929, s. 399). Nenaplněním potřeb vzniká konkrétně pocit frustrace a v dlouhodobém hledisku můžeme zažívat deprivaci (Koukolík, 2006, s. 201). V tématice potřeb nelze vynechat zmínku o známém autorovi Abrahamu H. Maslowovi. Maslow hierarchicky rozdělil potřeby do pěti úrovní: základní tělesné a fyziologické

potřeby; potřeba bezpečí a jistoty; potřeba lásky a sounáležitosti; potřeba uznání a úcty; potřeba seberealizace. Později byl tento model rozšířen o sebetranscendenci a vzdání se svých potřeb ve prospěch druhých (Maslow, 2021, s. 6). Scott Barry Kaufman přestavil Maslowovu pyramidu do tvaru lodě. Všechny potřeby jsou podle Kaufmana přítomny v člověku

zároveň a je potřeba je vyladit, tak aby

Obrázek č. 1: Metafora lodi

Zdroj: Kaufman (2020)

lod' zůstala stabilní. Samotná lod' zastupuje potřeby bezpečí, propojení a sebeúcty. Pokud sladíme potřeby na lodi, cítíme se jednoduše dobře a můžeme spoléhat na vlastní sebehodnotu. Na plachtě jsou umístěny potřeby objevování, lásky a smyslu. Plachta umožňuje růst a celková vyváženost je završena potřebou transcendence (Kaufman, 2020, s. 14).

Pud je motivem, který sestává z instinktů a zahrnuje také emoce. Jedná se o vývojově starou reakci, která zajišťuje nezbytné potřeby lidí. Pokud pomocí pudu potřeby uspokojení dosáhneme, jsou v jedinci vyvolány pozitivní emoce. V případě, že uspokojení nedosáhneme, výsledné emoce jsou negativní. Například se může jednat o pudy zachování rodu, pudy pro zachování jedince, či pudy sociální. Na odvrácené straně mince se nacházejí určité poruchy pudů, které škodí přímo existenci jedince nebo i dalších bytostí (Šimek, 1995, s. 120).

Když se podíváme do minulosti, můžeme si povšimnout, že motivace hrála významnou roli například v teorii Sigmunda Freuda a jeho následovníků. Z významných teoretických a empirických prací poté vznikl test LMI. V praxi se využívá test LMI k odhalování míry motivace jedinců k výkonu v profesním kontextu. Motivace je v tomto konceptu vnímána jako podíl osobnosti na vlastní výkonnosti a ovlivňuje také dílčí složky jako je: vytrvalost, kompenzační úsilí, dominance, hrdost, angažovanost, ochota učit se, důvěra v úspěch, preference obtížnosti, flexibilita, samostatnost, flow, sebekontrola, nebojácnost, orientace na status, internalita, soutěživost, cílevědomost (Schuler, Prochaska, 2011, s. 7). Motivace je časem proměnlivá, narůstá a slábne. McClelland a spol. (1989, s. 30) dělili motivy na nevědomé (implicitní) a vědomé, které jsou sobě-atribuované. Obě formy motivů jsou navázány na osobní pohodu.

Motiv může stát za takzvanou pohotovostí k chování, nebo může být pohotovostí samotnou. Jako příklad uvádí Nuttin (1987, s. 27) v případě pohotovosti k chování vnější motiv jídla, a jako pohotovost samotný motiv hladu. V obou případech však dojde k vnitřnímu uspokojení.

3 Profesní zaměření

V literatuře se vyskytují 2 podobné termíny, jsou jimi profesní zaměření a profesní orientace. Často je používáme vzájemně zaměnitelně, ale existují jemné nuance v jejich významech. Obecně lze říci, že oba pojmy se týkají toho, jak jednotlivec směřuje svou kariéru.

Profesní orientace může být širší a zahrnovat i obecnější pohled na kariéru jednotlivce. Profesní orientace může zahrnovat celkový směr nebo cíl kariéry, aniž by byla tak specifická jako profesní zaměření. Jako součásti profesní orientace lze označit procesy rozhodování ohledně kariéry, výběru různých oblastí a průběhu profesního rozvoje (Busacca, 2002, s. 17).

Oproti tomu profesní zaměření obvykle zdůrazňuje specializaci jednotlivce v určité oblasti nebo odvětví. Jedinec s jasným profesním zaměřením má většinou konkrétní dovednosti a znalosti v určité oblasti a může se soustředit na postavení nebo projekty spojené s touto specializací (Plesník, Šobáňová, 2014, s. 30).

V praxi se však tyto termíny často používají jako synonyma, a tak závisí na kontextu a záměru mluvčího, jak jsou používány.

Profesní zaměření odkazuje na specifický směr, oblast nebo typ práce, kterým se jednotlivci věnují ve své profesní kariéře. Je to způsob, jakým jednotlivci určují své pracovní cíle, rozvíjejí své dovednosti a znalosti v dané oblasti. Profesní zaměření pomáhá definovat, jakým směrem se bude jednotlivec ubírat ve své kariéře a vytvářet si specializaci v určité oblasti.

Pro dosažení úspěchu a profesního růstu je často důležité mít jasné profesní zaměření. To může zahrnovat výběr konkrétního odvětví, specializaci na určitý druh práce nebo zaměření na konkrétní typ dovedností. Profesní zaměření může být formováno zkušenostmi, vzděláním, zájmy a dlouhodobými cíli jednotlivce.

Příklady profesního zaměření mohou zahrnovat oblasti jako informatika, finance, marketing, zdravotnictví, vzdělávání, umění a design, inženýrství nebo sociální práce. Jednotlivci mohou také kombinovat různé aspekty a dovednosti z různých oblastí, aby vytvořili unikátní profesní zaměření, které odpovídá jejich zájmům a cílům.

4 Žák střední odborné školy

Žáci střední odborné obchodní školy by měli umět přijímat všeobecně zaměřené znalosti. Měli by být ochotni dokončit studium na škole samostatně, či s nabídnutou podporou. Předpokládá se, že žáci střední školy jsou motivováni ke studiu na vysoké škole a následně se dokáží uplatnit na trhu práce. Mají pozitivní vztah ke vzdělávání, naučí se ovládat dva cizí jazyky a jsou schopni se o sebe postarat také v zahraničí, a to v oblasti vzdělávání, v pracovním i občanském životě. Žáci se dokáží naučit pracovat s informačními technologiemi a psát na klávesnici všemi deseti. Vstřebají a naučí se také historické a kulturní znalosti. Respektují práva druhých lidí i kulturní odlišnosti. Jsou schopni rozvíjet svou schopnost sebereflexe. Přijímají rady i kritiku. Po případném nácviu zvládají obhájit své myšlenky a vést diskusi (OA Bubeneč, ŠVP, 2023).

4.1 Adolescence

Období adolescence bývá označováno za multiprocesové. Odehrává se v něm velké množství změn na různých úrovních. Nejvíce znatelné jsou však změny v oblasti somatické i psychosociální. Konkrétně jsou u adolescentů zaznamenávány změny chování, hodnot, jednání, názorů, postojů, zájmů a motivace. Mění se také sociální vztahy a celá osobnost jedince. Adolescenti si utvářejí nové životní cíle. Předpokládaným faktem je, že k popsáným změnám u každého dochází v jiné míře intenzity a v různém rozsahu (Hlad'o, 2012, s. 43).

Z hlediska kariérového se adolescence dá považovat za tranzitní stádium mezi základní školou a školou střední. Během změny škol adolescenti podstupují prvotní volbu povolání, sociální vývoj, vývoj zájmů a perspektivní orientaci (Hlad'o, 2009a, s. 68). Podle Supera (1990, s. 197-262) je také volba povolání důležitým úkolem právě pro toto vývojové období člověka.

Co se týče sociálního vývoje, velmi znatelná je snaha po nezávislosti. Lidé v daném období se významně emancipují od rodičů a navazují intenzivnější vztahy s vrstevníky. Zároveň jsou budovány nové role (Langmeier a Krejčířová, 2006, s. 368). Vrstevníci jsou zdrojem sociálního učení. Za jejich pomoci si v období adolescence vytváříme individuální identitu. Přestože vliv vrstevníků je v těchto

letech opravdu významný, rodiče a jejich vliv jsou stále na prvním místě (Říčan, 2006, s. 390).

Z hlediska vývoje zájmů jsou nahrazovány ty běžné pro děti za zájmy nové, vyspělejší. (Langmeier a Krejčířová, 2006, s. 131). Podle Hořánkové a kol. (1995) je pro adolescenty typické, že mají široké spektrum zájmů, jsou nevyhraněné a prozkoumávají, co by je mohlo bavit. Intenzita věnovaná jednotlivým zájmům se mění. Ukazuje se, že vyhraněnost zájmů vede k lepší představě o budoucnosti. Adolescenti s určitou představou o dalším směřování mají vyšší šanci být úspěšnými v dalším zvoleném vzdělávání a také ve zvolené profesy (Hlad'o, 2012, s. 44). Nicméně Doubek a Levínská (2005, s. 51-95) poukazují na fakt, že většina žáků na konci základní školy vůbec neví, co je baví do takové míry, aby si podle toho vybrali obor střední školy nebo směřování k určité profesi. Je také náročné skloubit vlastní představy a dispozice se světem práce.

V motivačních procesech působí velmi významně obrat časového smýšlení. Místo, aby se jedinci mezi 11. až 21. rokem zaměřovali pouze na přítomný okamžik a události, které se jim dějí právě v přítomnosti, začínají myslet dopředu. Myšlenka Piageta a Inhelderové (2010, s. 144) tkví v tom, že adolescenti se začínají zaměřovat na cíle, které si stanovují do budoucnosti. V tomto období si obvykle vytvářejí první životní plány, představy a úvahy o budoucnosti. Motivuje je řešení větších, nadřazenějších úkolů, od kterých je dělí určitý časový odstup. Toto počínající strukturované myšlení o budoucnosti má souvislost také se smýšlením o vzdělávání na základní a střední škole. Podle Macka (2003, s. 144) si adolescenti uvědomují smysl vzdělávání a jeho význam do budoucna. Takovéto smýšlení následně ovlivňuje motivaci k učení i školní úspěšnost. Přirozeně se k myšlenkám na budoucnost řadí i volba povolání. Smetáčková (2010, s. 108-109), uznává, že adolescenti při uvažování nad povoláními a kariérou smýšlí nad životním kontextem. Přemýšlí nad představami o studijních a pracovních drahách v souvislosti celkového obrázku uspořádání života. Stane-li se tedy, že jedinec nezváží propojenost studijního a pracovního života dostatečně, může dojít k velké nespokojenosti a neúspěšnosti daného jedince.

5 Vybrané kariérové teorie

Lidé se koukají na problematiku kariéry a kariérové volby různými pohledy, adolescenty nevyjímaje. V průběhu dějin vzniklo vícero teorií, z kterých můžeme čerpat na cestě k nalezení odpovědi v různě složitých životních situacích týkajících se kariéry s možným přesahem.

Nejdříve je možné si teorie rozdělit do dvou směrů. Dělí se na strukturální přístupy a přístupy procesuální. Strukturální přístupy propojují jedince s pracovním prostředím. K přiřazování osobností ke vhodným skupinám povolání napomáhá řada psychometrických nástrojů. Procesuální přístupy nemusí nutně napřímo propojovat jedince se světem práce, ale zabývají se spíše kariérovým vývojem jako dlouhodobějším procesem v průběhu života (Hlad'o, 2012, s. 21-22).

Hugo Münsterberg je považován za spoluzakladatele psychotechniky (srov. Bubelini, 1981, s. 153; Klímová, 1987, s. 260). Z toho vyplývá spjatost s psychologii i v jeho kariérové teorii. Domníval se totiž, že lze pomocí psychologických testů změřit počet základních psychických vlastností, které jsou důležité pro různá povolání. Díky tomu se dá rozhodnout, zda je daný člověk schopný vykonávat danou profesi. Porovnávají jsou při tom schopnosti, zájmy a osobnostní rysy se strukturou profesních nároků a příležitostí (Kohoutek, 2008, s. 120). Pokud člověk dobře pozná sám sebe měl by dospět k povolání, jenž mu bude sedět.

Frank Parsons vytvořil první teorii volby povolání a koncepci její poradenské podpory. Byl zastáncem toho, že lidé mají různé fyzické a psychické vlastnosti, kvůli kterým mají následně rozdílné předpoklady k vykonávání určitých profesí, a pro některé se třeba přímo nehodí. Domnívá se také, že je možné psychické vlastnosti měřit. Měřit a popsat lze také jednotlivé profese. Pokud člověk kvalitně pozná sám sebe a zároveň požadavky světa práce je schopen nalézt adekvátní povolání (srov. Parsons, 2008, s. 176; Koščo a kol., 1987, s. 448). Této teorii je vytýkán fakt, že volbu povolání považuje za jednorázovou záležitost a nepočítá například s různými psychickými a fyzickými změnami člověka v průběhu života (Hlad'o, 2012, s. 25).

John L. Holland je autorem teorie, která navazuje na Parsonse. Jeho teorie propojuje pracovní typy osobnosti s určitým pracovním prostředím (Hlad'o, 2012, s. 25).

Eli Ginzberg a jeho spolupracovníci se zabývali vývojově-psychologickým přístupem ke zkoumání kariérového rozhodování. Kariérová volba je vývojovým procesem. Proces volby povolání začíná v předpubertálním období a trvá do zhruba dvaceti let jedince. Člověk se nemůže v průběhu procesu volby časově ani psychologicky vracet, a to také kvůli sociálnímu tlaku okolí. Při kariérovém vývoji procházíme třemi obdobími (Ginzberg a kol., 1951). Nejdříve nastává období fantazijní volby probíhající do jedenácti let. Díky různým sociálním podnětům, vlastním potřebám a fantazii si dítě představuje, čím bude. Nejčastěji si na zvolenou profesi hraje, ignoruje realitu, své schopnosti a časovou perspektivu. Následuje období pokusné volby od 11 do 17 let, kdy se seznamují s reálnějšími požadavky profesí a poznávají také sami sebe. Do vývoje se zapojuje také sebehodnocení. Rozhodujícími faktory při pokusné volbě jsou zájmy, osobnostní předpoklady pro výkon povolání a vlastní hodnoty. Neberou se v potaz požadavky společnosti a světa práce. Třetím a závěrečným obdobím je období realistické volby trvající od 17 do 20 let. Lidé zvažují, jak subjektivní, tak objektivní faktory výběru povolání a mezi nimi následně vytvářejí kompromis. Ginzberg období realistické volby rozděluje podrobněji na tři stadia: explorace, krystalizace a zpřesňování. Stadium explorace je zaměřeno na kritické posuzování faktorů. Krystalizace poskytuje uskutečnění volby povolání a zpřesňování vědomosti a zkušenosti potřební k dosažení profesních cílů. Ginzberg (1979, s. 127-134), zdůrazňuje, jak je důležitá včasná doba rozhodnutí o budoucí profesní dráze. Hlad'o (2012, s. 31) takovouto volbu povolání definuje jako „celoživotní rozhodovací proces, bez kterého jedinec usiluje o nalezení optimálního vztahu mezi přípravou na povolání, vytyčenými cíli a realitou světa práce.“

Donald E. Super do své teorie zapojil informace o člověku z nejrůznějších vědních disciplín, aby pochopil a poznal složitost kariérového vývoje. Podstatou teorie profesionálního vývoje je proces a změny lidského profesionálního chování. Důležité je, že lidé jsou schopni v určité míře řešit rozmanité problémy týkající se práce a profese. A opět i v Superově teorii má velkou úlohu sebepojetí a sebepoznání. Obraz nás samých v kariérové souvislosti vzniká zráním fyzickým, mentálním

a sociálním tím, jak se dostáváme do kontaktu s dospělými pracujícími lidmi a pozorujeme jejich chování (Štikar a kol., 2003, s. 461). Sebepojetí se podílí na tom, jak si tvoříme náš život, na jeho podobě (Nilsson a Akerblom, 2001, s. 78). Super charakterizoval pět vývojových období: růstu, zkoumání, budování, udržování a odpoutání. Na adolescenty se vztahuje studium zkoumání, jelikož se často nadchnou a zajímají o nové činnosti, informace, lidi. Adolescenti si těžko stanovují priority. Postupně se však přebírají v množství zajímavostí a novinek, které je obklopují. Pomalu, ale jistě hledají sobě vyhovující profesi, díky zužování možností, které se jim nabízí, a také díky přizpůsobování svých zájmů a schopností (Super, 1957, s. 362).

Anne Roeová se zabývala souvislostí mezi genetickými faktory, zkušenostmi z dětství a kariérovým rozhodováním. Roeová se domnívala, že lidé, kteří vyrůstali v milujícím a přijímajícím prostředí mají častěji zájem o práci s lidmi než lidé, jejichž rodiče s nimi zacházeli chladně a odmítavě (Hlad'o, 2012, s. 36). Přestože byla kritizována například Osipowem a Fitzgeraldem (1996, s. 353) za malé množství empirických výsledků, ovlivnila výzkumy i teoretické uvažování lidí v této oblasti.

John D. Krumboltz se na kariérovou otázku dívá z pohledu genetiky. Přesněji z pohledu rozdílných genetických dispozic. Zdůrazňuje, ale hlavně vliv sociálních zkušeností jedince a jeho aktivity. Krumboltz dává váhu při kariérovém rozhodování hlavně genetickým předpokladům a speciálním schopnostem, podmínkám životního prostředí a událostem odehrávajícím se v daném prostředí, zážitkům učení a také dovednostem v úkolovém přístupu (srov. Krumboltz, 1979, s. 19-49; Mitchell a Krumboltz, 1990, s. 145-196).

Sociálně-kognitivní kariérová teorie je odvozena z Bandurovy sociálně-kognitivní teorie (Stitt-Gohdesová, 1997, s. 64). Teorie zahrnuje model zájmového vývoje, volby povolání a výkonu. Důležitou roli mají v této teorii kognitivní faktory jako je zpracování informací, zapamatování si jich a uchování v paměti i jejich opětovné využití. Lent, Brown a Hackettová (2002, s. 255-311) také upozorňují na vzájemné působení sebeúčinnosti, očekávanými výsledky a osobními cíli. S tím, že sebeúčinností je myšlena důvěra ve vlastní schopnost uplatnit se v různých

oblastech jednání (Urbánek a Čermák, 1996, s. 101-113). Je tedy zřejmé, že tato sebedůvěra ovlivňuje mnohé: myšlení, city, motivaci v chování, intenzitu úsilí, schopnost vyrovnat se s překážkami a nepříjemnými zážitky, vzdělání atd. Sebeúčinnost a očekávané výsledky formují dlouhodobý zájem o určité činnosti, ve kterých si myslí, že jsou úspěšní a že v nich dosáhnou valných výsledků.

6 Faktory ovlivňující kariérové rozhodování

Jedná se o faktory, které do jisté míry a určitým způsobem ovlivňují kariérové rozhodování, a to přímo či nepřímo. Ve směr je kariérové rozhodování žáků ovlivňováno sociálním okolím, ve kterém se pohybují (Hlad'o, 2012, s. 67).

6.1 Kariérové poradenství na školách

Učitelům a poradenským pracovníkům je připisována poměrně nízká míra vlivu na volbu středních škol. Walterová, Greger a Novotná (2009b) získaly při zkoumání vlivu tyto výsledky: učitelé 8 % a výchovní poradci 7 %. Žáci vliv učitelů a poradenských pracovníků často očekávají, ale nakonec jejich vliv upozadují.

Dle Andersena a kol. (2004) poskytli žákům užitečnou radu výchovní poradci v 66 %. Co se týče rad nejlepších, byli výchovní poradci zastoupeni v 18 %, kariérový poradci v 6 % a učitelé taktéž v 6 %.

Friedman (2011a, s. 245) zaujímá k problematice postoj takový, že právě učitelé někdy nevyužívají potenciál, který se jim dostává prostřednictvím častého kontaktu se žáky v průběhu výuky. Učitelům mnohdy totiž chybí vzdělání k tématu kariérové volby a nevědí, jak tuto otázku řešit. Výchovní a kariérový poradci naopak potřebné vzdělání a informace mají, ale nedostává se jim dostatek prostoru k působení na žáky v tomto ohledu.

6.2 Nukleární rodina

Obecně platí, že právě rodina hraje dlouhodobě nejvýznamnější roli právě v otázce kariérového rozhodování. Každý její člen se na volbě podílí jiným způsobem. Někteří členové rodiny se podílí aktivněji a intenzivněji, někteří méně. Rodiče bývají častěji vyhledávaní jako rádci. Sourozenci pak působí jako výzva a konkurence, navzájem si porovnávají své schopnosti. Sourozenci si také pomáhají při tvorbě profesní identity (Tuckerová, Barberová a Ecclesová, 1997, s. 729-747).

V rámci nukleární rodiny mají největší vliv na kariérové rozhodování rodiče žáků. Podle rozhovorů s absolventy středních škol, vyšlo, že 40 % z nich si vybralo střední školu podle rozhodnutí jejich rodičů (Trhlíková, Vojtěch, Úlovcová, 2008b, s. 32).

Podle Waltera, Gregera a Novotné (2009b, s. 107) mají rodiče druhý největší vliv v této otázce a to po žácích samotných, kteří mají vliv největší. Z rodičů mají dle výzkumu větší vliv matky než otcové i podle žáků, tak rodičů. Nejčastěji se na rozhodování podílejí oba rodiče (Westová a kol., 1995, s 28-38). Matky bývají aktivnější v počáteční fázi. Otcové pak častěji nasazují svou aktivitu až při posuzování prvotní volby (Gorard, 1997, s. 271). Rozdíl mezi vlivem rodičů může být vysvětlen povahou a množstvím společně tráveného času (Bryantová, Zvonkovicová a Reynoldsová, 2006, s. 149-175).

V rámci kvalitativního výzkumu Smetáčkové a kol. (2005) všichni účastníci sami od sebe rodiče zmiňovali. Jednalo se o různé možnosti vlivu od úplného podřízení se vlivu rodičů až po odmítání jakéhokoliv přání nebo názoru rodičů. Tento výzkum tedy potvrdil nezpochybnitelný význam rodičů při žakovské volbě dalšího studia.

Za rodiči si žáci chodí pro rady ohledně volby nejčastěji. Rodiči poskytnuté rady a informace považují studenti za nejefektivnější. V číslech vyjádřeno dostalo od rodičů 86 % žáků radu, kterou byli schopni, či ochotni využít (Anderson a kol., 2004).

6.3 Vrstevníci a přátelé

Dle Rendla (2005) není vliv vrstevníků a přátel žáků na ně tak velký jako vliv rodičů. Nicméně jejich hlavním podílem jsou vzájemné debaty na téma kariérového rozhodování. Vrstevníci se tak nepřímo ovlivňují, poskytují si informace a pomáhají si také v sebepoznávání i skrze zpětnou vazbu. Dalším z pozitivních vlivů na žáky může být emocionální stabilizace, která je velmi potřebná v období nejistoty. Toto období jednoduše ke kariérovému rozhodování patří, a tak je působení vrstevníků, vrstevnických skupin a přátel velmi podstatné. (Beinke, 2006).

6.4 Vliv jedince

Autonomie žáků při jejich rozhodování je trochu sporná. Žáci a ostatní, kteří se na volbě střední školy mohou podílet, mají často rozdílné cíle, představy o budoucnu. Každá skupina také využívá rozdílné rozhodovací strategie i strategie pro získávání informací (Gorard, 1997).

Podle Waltera, Gregera a Novotné (2009a) mají největší vliv na rozhodování o své kariéře právě samotní žáci. Podle výzkumu s 372 respondenty vyšlo, že 89 % žáků se domnívá, že mají největší podíl na kariérovém rozhodování. Rodiče žáků připisují svým dětem největší vliv v 70 %.

White (2007, s. 220) drží stanovisko takové, že je velmi složité určit míru individuálního rozhodnutí i v závislosti na průběhu rozhodovacího procesu. Rodiče ani další lidé z okolí přímo nečiní dané rozhodnutí, spíše stanovují hranice, v kterých by se žáci měli při volbě pohybovat.

Dále při kariérovém rozhodování hrají podstatnou roli tyto vysoce individuální faktory: schopnosti, zkušenosti, zájmy, pracovní hodnoty, osobnostní vlastnosti, temperament a karová zralost.

Kariérová připravenost, jinak nazývaná také jako kariérová zralost „vyjadřuje připravenost člověka uskutečnit informované, věku přiměřené rozhodnutí o volbě povolání a vypořádat se s kariérovými vývojovými úlohami“ (Hlad'o, 2012, s. 45). Pokud je člověk nerozhodný při volbě povolání, svědčí to tedy naopak o nízkém stupni kariérové připravenosti. Kariérová připravenost má více rozměrů. Zahrnujeme pod ni jak způsobilost k volbě povolání, tak postoj k volbě povolání. Kariérová připravenost je určována úrovní kariérové rozhodnosti, kariérového plánování, kariérového poznávání a profesní identity každého jedince (Powell a Luzzo, 1998, s. 145-158). Vhled do zahraničí nám v této tématice zprostředkoval Vendel (2008, s. 224), prostřednictvím výzkumů, které ukazují, že starší adolescenti jsou profesně více rozvinutí než adolescenti mladší. Například žáci od 12 do 14 let jsou méně zodpovědní, mají méně zralé postoje k volbě povolání a nemají tolik vědomostí v kariérové oblasti jako žáci starší. Výzkumy také ukazují, že dívky mají většinou vyšší úroveň kariérové zralosti než chlapci.

7 Způsoby rozhodování

Sharf (1992, s. 305) se zabýval různými potupy při volbě studia nebo povolání. Tyto způsoby rozdělil do osmi skupin. Jistě však existují další možnosti založené na jedinečnosti lidí. V různých situacích také nejspíš používáme jiné strategie rozhodování. Nicméně povědomí o těchto osmi způsobech nám může být v diagnostice přínosné.

Spoléhání se na osud

Jedinec odsune zodpovědnost za své rozhodnutí na někoho dalšího nebo přímo na něco neurčitého, na osud. Jedná se o nečinnost. Je možné, že žák do žádné školy ani práce nepůjde. Jedinec je nerozhodný.

Odklad rozhodnutí

Žák si v tomto případě nechává rozhodnutí až na poslední chvíli. Aktuálně se jím nechce zabývat, věnuje se jiným činnostem a rozhodnutí se vyhýbá, jak jen to jde. Typická je pro jedince nerozhodnost.

Poslušnost

Poslušné chování, podřizování se může být způsobeno flegmatickou povahou jedinců, nebo velmi autoritářským působením člověka či lidí z okolí. Žák vyhoví požadavkům z okolí, aniž by s daným rozhodnutím sám souzněl.

Ochromení

Typický pro tento způsob rozhodování je pocit strachu a úzkosti. Tyto pocity mohou být vyvolány vnitřně, ale i z vnějšku. Žákovi dělá problém rozhodování, jelikož se obává budoucích událostí ovlivněných jeho volbou.

Intuitivní rozhodování

Žák v tomto případě dává přednost vnitřnímu emocionálnímu prožívání. Naslouchá svému nitru, ale neuvažuje příliš racionálně.

Impulzivní

Netrpělivost, zbrkllost, urychlené jednání. Jedinec objeví jednu přípustnou možnost a hned ji zvolí. Nezvažuje další možnosti volby.

Mučivé rozhodování

Jedná se o způsob rozhodování, při kterém žák získá potřebné informace o vlastní osobě i o volbách, ale stále mu činí potíže rozhodnout se. Volba danému žákovi může zabrat i velmi dlouho.

Plánovité rozhodování

Žák v tomto případě vytváří strukturovaný souhrn informací o sobě i o školách či povoláních. Tvořené plány jsou zaměřeny na zkoumání vlastní osobnosti, myšlenek. Jedinec má rozvržen také časový harmonogram (Sharf, 1992, s. 305).

PRAKTICKÁ ČÁST

8 Průzkum motivace výběru studijního zaměření

Průzkum motivace výběru studijního a profesního zaměření byl soustředěn také na perspektivu žáků a absolventů. Průzkum byl vykonán dvěma způsoby, prostřednictvím anonymního kvantitativního dotazníkového šetření s žáky školy a skrze kvalitativní rozhovory s absolventy dané školy. V dotazníku celkově figurovaly odpovědi a názory 112 respondentů. Rozhovorové šetření bylo vykonáno se šesti účastníky. Následně proběhlo hodnocení v podobě kvantitativní i kvalitativní. Na závěr byla provedena syntéza závěrů z dotazníkového šetření a rozhovorů.

8.1 Cíl a metody průzkumu

Cílem praktické části bakalářské práce bylo zjistit, čím a kým jsou motivováni žáci při výběru zvolené střední školy a profesního zaměření. Součástí cíle bylo též zjištění motivace žáků i absolventů Obchodní akademie Bubeneč pro výběr dalšího studia a budoucího povolání. Zjišťována byla i perspektiva žáků a také absolventů prostřednictvím jejich spokojenosti s volbou. Respondenti měli v průběhu průzkumů za úkol zamyslet se, jakému oboru by se chtěli dále věnovat po ukončení studia na střední nebo vysoké škole.

Na základě poznatků z praktické části byly stanoveny pro průzkum následující hypotézy.

1. Při výběru školy se nejvíce žáků rozhoduje podle přání svých rodičů.
2. Dojezdová vzdálenost školy od bydliště žáka je podstatná při výběru školy.
3. O pokračování ve studiu na VŠ uvažuje většina žáků školy.
4. Žáci i absolventi se chtějí po skončení studia nejčastěji věnovat ekonomicky zaměřeným oborům.

8.2 Charakteristika školy

Škola byla založena roku 1968 v prostorách historické budovy poblíž lesoparku Stromovka. Jedna z budov školy byla postavena roku 1965 jako radnice obce

Bubeneč. Jedná se o památkově chráněnou budovu. OA Bubeneč zřizuje Hlavní město Praha. Partnerskými vysokými školami jsou VŠE a UK.

Tato Obchodní akademie nabízí úplné střední vzdělání s maturitou v oborech – Obchodní akademie (63-41-M/02) a Ekonomické lyceum (78-41-M/02). Od školního roku 2023/2024 byl otevřen obor nový a tím je Gymnázium (79-41-K/41). Studium všech oborů se odehrává v denní prezenční formě.

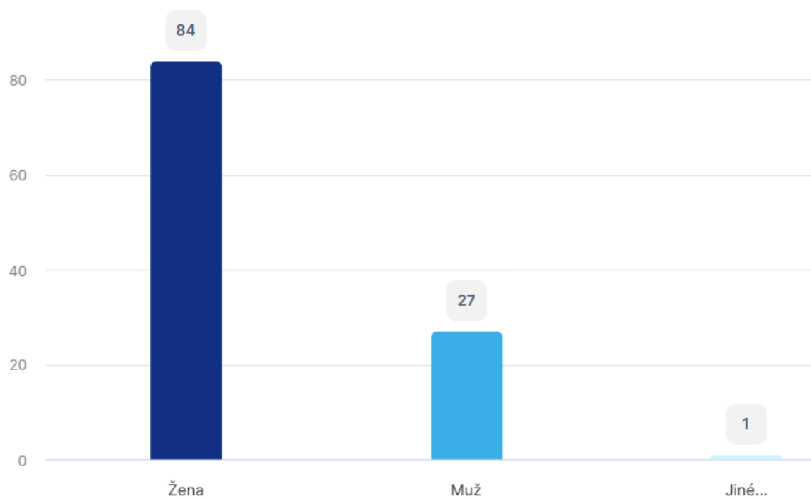
Přímo na oboru Obchodní akademie si žáci vybírají z volitelných bloků – Cestovní ruch, Podnikání a Letecká doprava. Absolventi tohoto oboru mohou navázat dalším studiem nebo se již zapojit do pracovního procesu. Na Ekonomickém lyceu je studium směřováno obecněji podobně jako je tomu u gymnázií, nicméně součástí studia jsou také odborné předměty jako jsou Ekonomika, Účetnictví a Písemná a elektronická komunikace. Žáci tohoto oboru jsou připravováni k dalšímu studiu široké škály zaměření. Obor Gymnázia se naklání spíše k humanitnímu směru. Absolventi jsou schopni vydat se cestou navazujícího studia.

Na střední škole probíhá výuka anglického, německého, francouzského, španělského či ruského jazyka. Součástí studia při oboru Obchodní akademie a Ekonomického lycea jsou povinné týdny praxí. Obchodní akademie nabízí také volitelný předmět Práce ve fiktivní firmě. Absolventi této školy často dosahují zdárných výsledků při maturitách a přijímacích zkouškách na vysoké i vyšší odborné školy (Atlas školství, 2023).

8.3 Realizace dotazníkového šetření

1. Jaké je Vaše pohlaví?

Graf č. 1

Na dotazník odpovídal více než dvojnásobný počet žen než mužů, a také člověk, který nevedl své pohlaví. To vypovídá o genderové skladbě studujících na OA Bubeneč ve školním roce 2023/2024. Rozložení také znamená, že ženy byly ochotnější na dotazník odpovědět.

2. Kolik je Vám let?

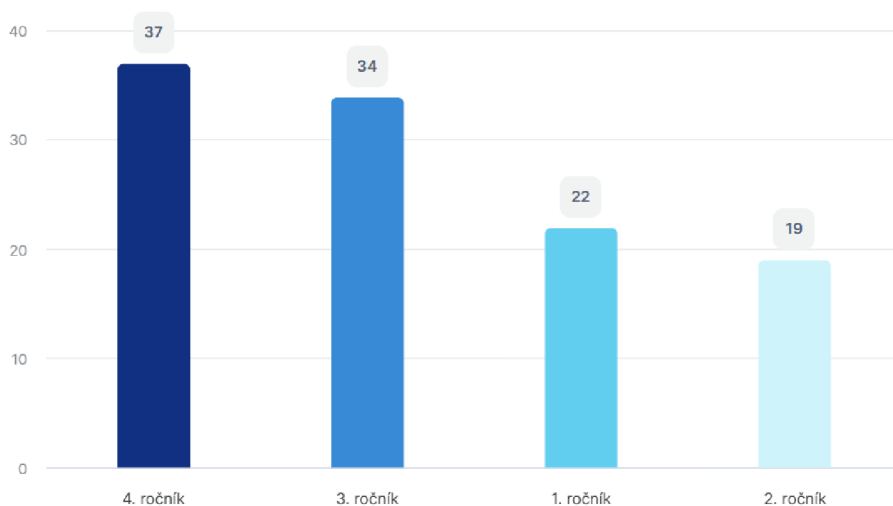
Tabulka č. 1

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
17	28	25%
18	27	24.1%
19	24	21.4%
16	19	17%
20	5	4.5%
15	5	4.5%
19	2	1.8%
18	1	0.9%
17	1	0.9%

Data dotazníku jsou poskytnuta věkovou skupinou účastníků od 15 do 20 let. Jednalo se tedy o žáky střední školy. Dotazník byl z toho důvodu správně rozeslán zamýšlenému vzorku respondentů.

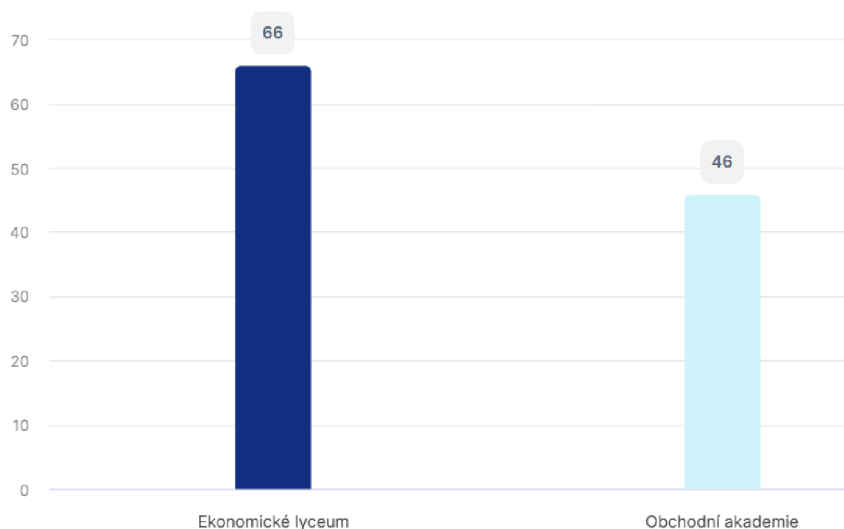
3. Do jakého chodíte ročníku?

Graf č. 2

Největší množství respondentů bylo žáky 4. ročníku SŠ. Z druhého ročníku se podílelo nejméně respondentů. Podíleli se však zástupci ze všech ročníků. Data svědčí o množství žáků v daných ročnících.

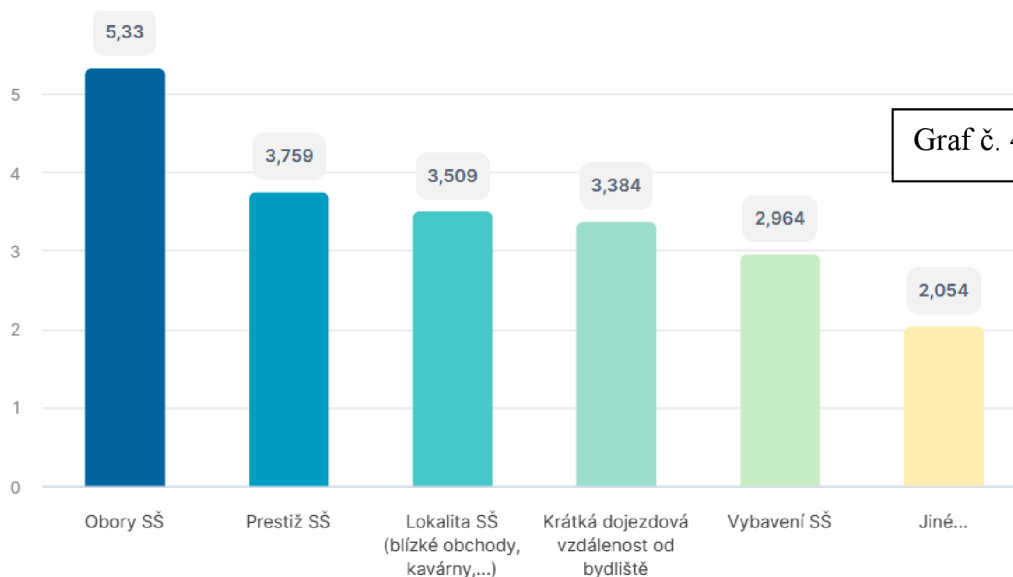
4. Jaký obor studujete?

Graf č. 3

Větší množství respondentů studovalo na Ekonomickém lyceu nežli na Obchodní akademii.

5. Co pro Vás bylo při výběru školy nejdůležitější?

Graf č. 4

Nejdůležitějším faktorem při výběru školy byly pro respondenty obory OA Bubeneč. Velmi podobný význam měla při rozhodování prestiž SŠ, lokalita a také krátká dojezdová vzdálenost. O něco nižší důležitost odpovídající studenti přikládali vybavení SŠ. Pro některé respondenty hrály roli také jiné faktory, ale jejich význam byl v průměru nejméně důležitý.

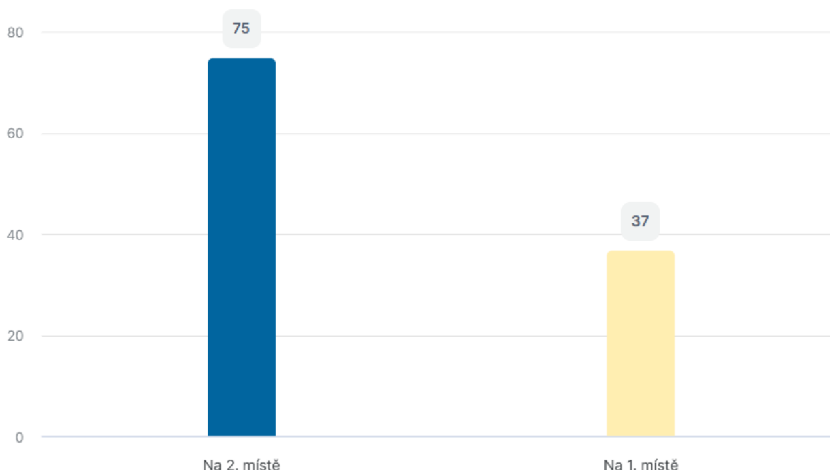
6. Kdo Vás nejvíce ovlivnil při výběru SŠ?

Graf č. 5

Největší vliv z okolí respondentů na ně při výběru školy měly pečující osoby. Přátelé měli vliv o něco větší nežli sourozenci, kteří se umístili na třetím místě. Jiní lidé, jakými mohly být například pedagogové, pedagogičtí pracovníci, či další blízcí lidé měli na respondenty také významný vliv. Nicméně partneři a partnerky v tomto ohledu hráli roly nejméně podstatnou. Žáci na základní škole často vztahy nemají, nebo dané vztahy nejsou tak významné, aby ovlivňovaly tuto volbu.

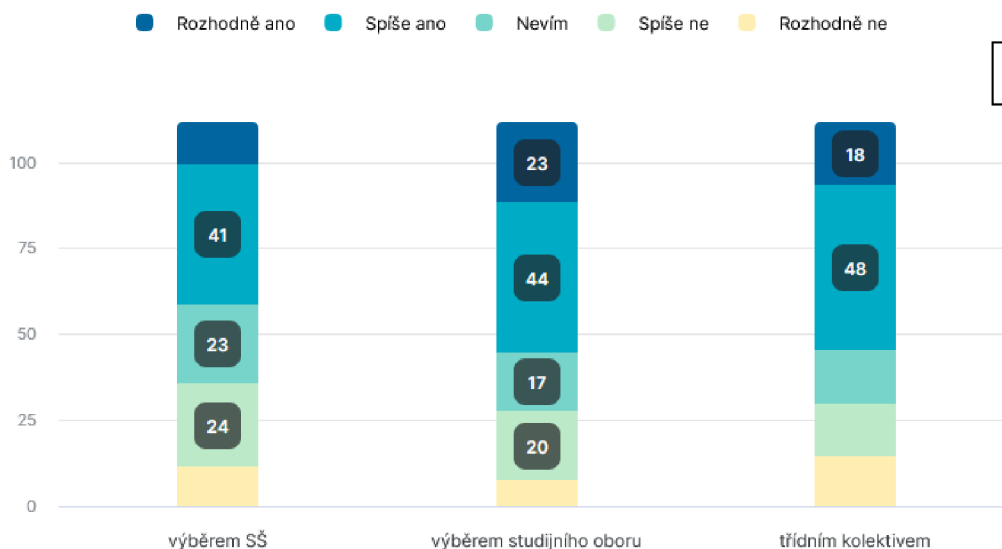
7. Na jakém místě na přihlášce jste měli uvedenou tuto školu?

Graf č. 6

Pro většinu odpovídajících nebyla daná škola primární volbou.

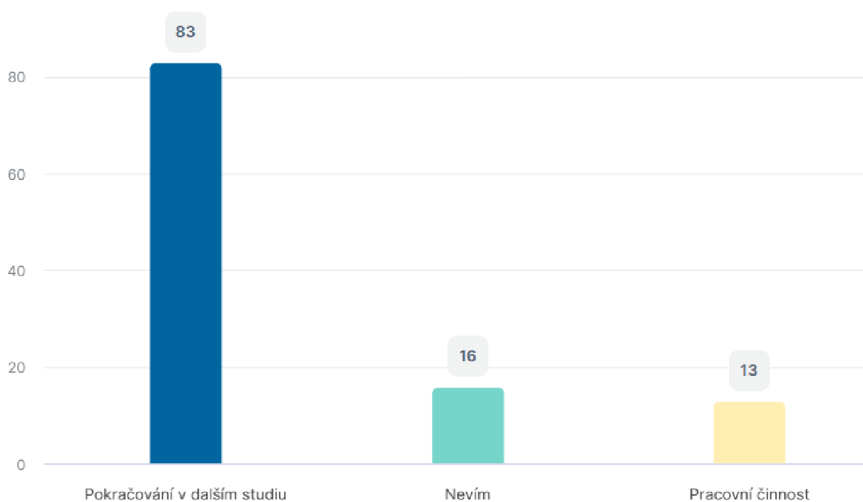
8. Jak jste spokojení s...?

Graf č. 7

Větší množství respondentů je víceméně spokojeno s výběrem SŠ, výběrem studijního oboru i s třídním kolektivem.

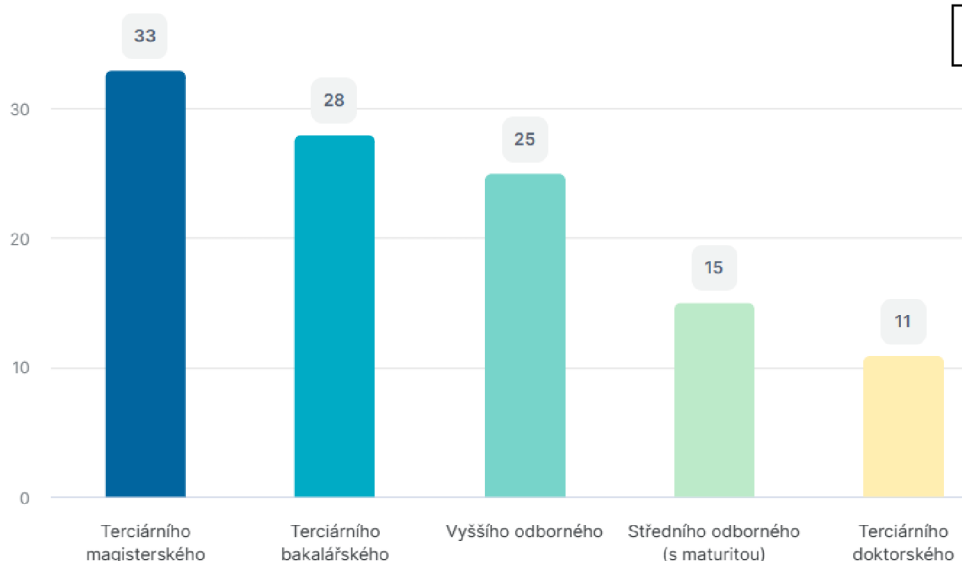
9. Jaké máte plány po absolvování střední školy?

Graf č. 8

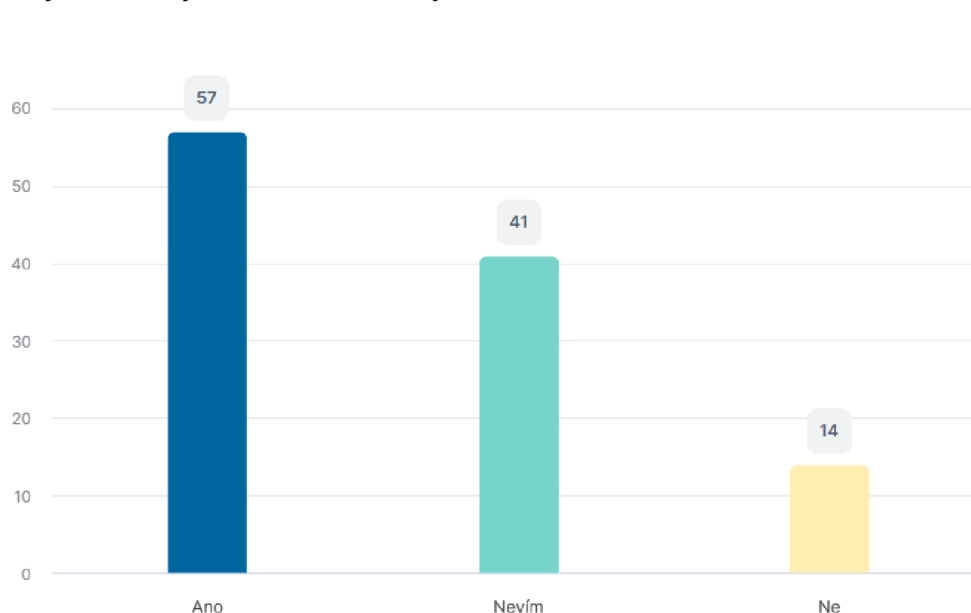
Nejméně z odpovídajících chce po absolvování školy zahájit pracovní činnost. Podobné množství zatím nemá jasnou představu o svých budoucích plánech. Velká většina však chce pokračovat v nejrůznějších formách studia.

10. Jakého nejvyššího vzdělání byste chtěli dosáhnout?

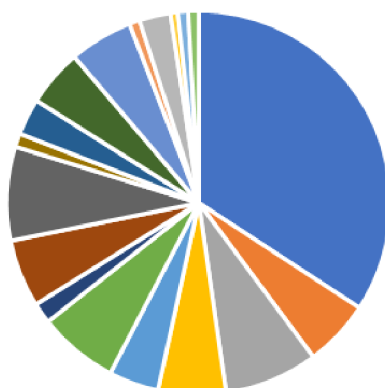
Respondenti, kteří chtějí pokračovat v dalším studiu nejčastěji, preferují dosažení terciárního magisterského vzdělání. Druhé největší množství odpovídajících by se spokojilo s terciárním bakalářským stupněm vzdělání. Nejméně respondentů by chtělo získat až terciární doktorandské vzdělání.

11. Myslíte si, že se svým vystudovaným oborem najdete uplatnění bez problémů?

Většina respondentů si myslí, že se svým vystudovaným oborem najdou uplatnění bez problémů, že se na trhu práce neztratí.

12. Jakému povolání byste se chtěli v budoucnu věnovat?

Graf č. 11

■ nevím	■ sport
■ umění	■ zákonodárci a úředníci
■ ozbrojené síly a bezpečnostní sbory	■ doprava a logistika
■ média, publicistika a knihovnictví	■ zdravotnictví a farmacie
■ bankovníctví, finance a pojišťovnictví	■ zemědělství a veterinární péče
■ právo	■ věda a vzdělávání
■ ekonomika, administrativa, personalistika	■ strojírenství a automobilový průmysl
■ obchod a marketing	■ pohostinství
■ ničemu	■ informační technologie

Rozmanitost oborů, kterým se chtějí respondenti OA Bubeneč věnovat, je veliká. Nejvíce se odpovědi shodovaly u tvrzení, že zatím nevědí. Překvapilo mě, že druhá největší shoda panovala u sektoru umění, kterému se chce věnovat stejné množství respondentů jako sektoru bankovníctví a financí.

8.4 Realizace rozhovorového šetření

ROZHOVOR Č. 1 – muž, 24 let, Čech, ekonomické lyceum

1. „Zkus si vzpomenout na základní školu. Co tě v tom období motivovalo ve výběru střední školy? Co pro tebe bylo důležité?“

„Tak hlavně jsem dal na doporučení od mých kamarádů, kteří tam už studovali. Nejdřív mě taky zaujala ta specializace, ta letecká doprava. Ale dal jsem čistě na to doporučení od kamaráda.“

2. „Kdo tě tedy motivoval?“

„Ten jeden kamarád, a kdyžtak rodina můžeme říct.“

3. „Jak si byl s volbou školy spokojený?“

„Za mě naprosto v pořádku. Ale samozřejmě učitel, se kterým člověk nesouhlasí, je asi na každé škole. Jinak kdybych si mohl znova vybrat kam půjdu, tak bych si klidně vybral zrovna tuhle školu.“

4. „Čemu se věnuješ teď?“

„Tak teď jsem v auditu ve firmě Ernst and Young a dokončuji bakaláře na PEF, ČZU. Nedostal jsem se na VŠE. Ani na dvě přihlášky, takže tohle byla taková rezerva, nebo taková náhradní možnost. Ale měl jsem jasno v tom, že chci zůstat v ekonomickém směru.“

5. „Jak to vidíš do budoucna? Čemu se chceš věnovat?“

„Chci bakaláře dokončit a přihlásit se na inženýra a pokračovat v auditu. Ale když bych se měl rozpovídat, tak můj plán je takový... Dokončit teda v ČR bakaláře a dát si přihlášku na Erasmus do Švýcarska. Tam bych jel teda příští leden. Vrátit se do auditu, dodělat v Praze inženýra. A potom vlastně rok po škole pracovat, dostat se v auditu na seniora a přestoupit zpátky do Švýcarska, kde jsem byl na tom Erasmu. Tam být dva roky, dát výpověď a jít do jiné firmy nebo do bankovníctví.“

6. „Co tě motivovalo k tomu věnovat se dál ekonomické škole a auditu?“

„Ekonomika mě baví. A audit asi, že jsem chtěl zkusit něco nového něco velkého. Ono to je jako světová firma. Vlastně spadá do velké čtyřky. Zatím jsem s tím spokojený, ale je to těžké.“

ROZHOVOR Č. 2 – muž, 21 let, Čech, ekonomické lyceum

1. „Zavzpomínáme na konec základní školy, kdy ses měl rozhodnout, kam se vydáš na SŠ. Co tě motivovalo?“

„Tehdá byly přihlášky možné podat pouze na dvě školy. Chtěl jsem na dva gymply, ale ani na jeden jsem se nedostal, i když jsem chodil na přípravný kurzy a na vysvědčení jsem měl skoro samý biče. Tak jsme si řekli, že zkusíme podat přihlášku na nějaké obchodní lyceum. Našli jsme právě lyceum v Dejvicích, kdy mám blízko tetu a babičku. Gymply neměly žádná druhá kola a zatím jsem netušil, co by mě bavilo, to přišlo až později. Tehdá jsem sám sobě nalhával, že bych mohl být obchodník. Předpokládal jsem, že na lyceum budou chodit trochu chytřejší lidi než na obchodku. A ekonomické znalosti se ti budou hodit vždycky. Třeba nějaký základy účetnictví.“

2. „Když si teď mluvil o té volbě, tak to bylo vlastně v množném čísle. Kdo tě v tu dobu ovlivňoval? Kdo tě motivoval?“

„Tak motivovala mě máma s tátou. Akorát jsme teda ještě nevěděli o jedné možnosti, kam jsem mohl chodit. Ale rodiče mi zprostředkovávali možnosti a ty možnosti mi i hodnotili. Ale třeba ty gymply jsem si vybral vysloveně sám. Tam mi říkali, abych si vybral něco jiného, ale já jsem chtěl oba gymply.“

3. „Jak si byl s volbou školy spokojen?“

„Já jsem nevěděl, co jsem chtěl dělat, ale nacházel jsem si k tomu cesty. Zkoušel jsem, jestli mě to bude bavit. Nejdřív ty předměty jako PEK a ekonomika byly jednoduchý. Pak ale přišlo účetnictví, a to byl zvrát. Začal jsem si říkat, že to je blbý, to je těžký. Hrál jsem taky fotbal, kde jsem pak měl nějaký zdravotní problémy. Tak mě pak chytla hudba. Hodně jsem ji poslouchal a začal jsem hrát. Měl jsem z toho nějaký ideály a chtěl jsem být tak trochu rebel. Ve škole se to začínalo zhoršovat. Přestávalo mě to bavit a bylo to pořád horší vlastně až do covidu. V covidu jsem měl

totální break down. Ale s tou volbou školy jsem byl vlastně spokojenej. Byl jsem hlavně rád, že jsem na nějaký škole a že ta škola má nějakou úroveň. Protože jsme byli se základkou na exkurzy na automechanický škole a tam mi to přišlo hrozný. A vlastně už mi ani nevadilo, že jsem nebyl na gymplu.“

4. „Čemu se věnuješ teď po absolvování střední školy?“

„Takže já nyní studuju na Vyšší odborné škole na Evropské obor předškolní a mimoškolní pedagogika. Ve volném čase se věnuji divadlu. To jsem ve skupině All Stars, z.s. a zároveň jsem externím pracovníkem v Domě umění, kde vyučuji hru na kytaru. To je moje brigáda, která podporuje mojí praxi ve škole. Zároveň mám brigádu v baru. A ještě chodím do ZUŠ na kytaru, kde se učím na basovou kytaru. Hraju i ve školním orchestru na elektrickou kytaru. A to je podle mě všechno. Ničemu jinému se teď nevěnuju. Všechno je to úzce spjatý.“

5. „Jaké profesi se chceš do budoucna věnovat?“

„Chci být herec v divadle. Je v tom propojenost toho, co mě nejvíc baví. Hudba se v tom divadle hodí vždycky i v normálním divadle, který není muzikál je hudba. Nebo si herci dělají hudební skupiny. Primárně bych muzikantem být nechtěl.“

6. „Jaká je tvá motivace pro tyto volby?“

„Divadlo je úplně krásný v tom, že je tam hodně změn. Pořád něco jinýho. Probíhá tam vlastně vždycky dvou měsíční perioda, ale pokaždý je ten proces odlišnej. Protože jsme herci, tak se snažíme pochopit nitro postavy, text. Házíme různý nápady a je to kreativní práce. Herci jsou většinou sociální lidi, takže se většinou jde po práci na pivo, ale tam se vlastně bavíme o hlubokých věcech a vlastně i o tý práci, protože nás to baví. Herec je kočovný a poznává nové prostory nové lidi. Je to pestrý. Motivuje mě i ta práce s lidma. Jde tam i o tu psychohygienu. Kolikrát se dělají i ozdravný soustředění. Pracuje se s emocema a duší. Může to být dost tvrdý, pokud člověk třeba potká tvrdýho režiséra. Ale kolikrát jsou takový, aby z toho herce vyždímal to nejlepší.“

„Co ta oblast muziky, co tě v ní motivuje?“

„Na muzice mě motivuje zábava, protože to je strašná zábava. Člověk, když hraje a baví ho to, a ještě před těma lidma. To je takovej dopamin, to je opravdu jak droga.“

Když ty lidi tleskaj a baví tě to, a ještě třeba dostanu na pivo, no tak to je opravdu jak droga. Zároveň je v tom pořád to tvoření, kreativita. A je to zdravý ještě k tomu. Moc se to nedá, ale popsat ta hudba, no.“

„Ještě se zkusíme zaměřit na ten okruh pedagogiky, který by tě teda lákal asi nejmíň. Co tě motivuje tam?“

„No pedagogika, kdybych měl říct, že to je nějaký moje poslání, že bych měl děti něco vyučovat, tak je to pěkná lež. Ta pedagogika u mě je hodně v rámci té hudby. Tu hodně využívám v praxích. Dá se v ní hodně tvořit. Vlastně to předávání znalostí a dovedností je velmi fajn. A děti v mateřské škole jsou hodně vděčný za jakoukoliv pozornost v oblasti hudby. Nějaký pracovní listy by je nebavily, ale když jim zpívám a hrajeme nějaký hry, tak je to hrozně baví. Někdy je s nimi i sranda. Ale co mi tu pedagogiku znechutilo, je ta administrativa. Je toho zbytečně moc. Přejde mi to zbytečný. Vyhledávání cílů a vyplňování ležster, to mě fakt nebaví.“

ROZHOVOR Č. 3 – žena, 22 let, Ukrajinka, ekonomické lyceum

1. „Zavzpomínáme na konec základní školy, kdy ses měla rozhodnout, kam se vydáš na SŠ. Co tě motivovalo? Co ti připadalo důležité při výběru?“

„Prvně jsem si myslela, že nepůjdu na ekonomku, ale pak jsem šla za sociální pracovníci od kurzu, kde jsem chodila na češtinu. A ta mi popisovala školy a dělali jsme testy. A pak mi přišlo, že mě ta ekonomie, a hlavně účetnictví láká. Pak jsem četla různé webové stránky. Četla jsem si články a koukala na studijní témata, která na těch školách jsou. Ještě jsem přemýšlela nad IT, ale to mi přišlo hrozně složitý, a že by tam byla víc znát ta jazyková bariéra. Na ekonomickém lyceu se mi líbily prostě hlavně obory. A když jsem pak byla na dni otevřených dveří, tak byla hezká škola.“

2. „Zmiňovala si sociální pracovníci. Ta ti tedy k výběru motivovala? Ještě někdo další?“

„Nejvíc vlastně jsem to řešila s tou sociální pracovníci. A rodiče mě vždycky podporovali. Hlavně chtěli, aby mě to bavilo, aby se to dalo zvládnout. Třeba

matematice jsem se chtěla vyhnout. A říkali mi, ať studuju to, co budu chtít dělat i potom. Finální názor byl ale můj.“

3. „Jak si byla s volbou školy spokojena? Jak ti vyhovoval zvolený obor?“

„Vybrala jsem si vlastně nejdřív dvě školy, a pak jsem si vybrala tu, která se mi líbila nejvíc. A vlastně jsem si ty školy napsala na lístečky, a pak si jednu z nich vybrala. Ze začátku to na té škole bylo divný. Ale spíš kvůli jazyku a byla to hrozně velká změna pro mě. Ale pak to začalo být dobrý. A co se týče oboru, tak jsem s ním byla rovnou spokojená. Ve druháku, když jsme měli ekonomii, tak jsem s tím byla hodně spokojená, a hlavně s účetnictvím. To mě nejenže bavilo, ale lehkou se mi to učilo a nemusela jsem u toho trávit tolik času. Když jsem si přečetla látku, tak jsem to hned chápala a nemusela se to dlouho učit.“

4. „Čemu se věnuješ teď po absolvování střední školy?“

„Jsem zaměstnaná jako asistent vedoucího v Mekáči. Na starosti mám personál, dělám směny, dělám nábor, možná teď půjdu ještě do tréninku. Ve volných chvílích se věnuji focení a chodím do školy. Studuju Českou Zemědělskou univerzitu, Provozně ekonomickou fakultu, obor Podnikání a administrativa. Nejvíc mě baví administrativa. Provoz mě moc nebaví. Organizování lidí mě, ale baví. Dala jsem do toho v práci řád. To se mi jako líbí, to mi jde.“

5. „Jaké profesi se chceš do budoucna věnovat? Chtěla bys dál dělat asistentku vedoucího?“

„Ne, v McDonaldu zůstat nechci. Už mě to tam moc nebaví. Jako s těma lidma, a tak to jo, ale prostě ten provoz ne, a tam jsem tak 70 % času. Jinak to teď konám tak půl na půl. Určitě bych se chtěla věnovat oboru, co studuju. Líbí se mi třeba účetní nebo asistent účetního. Úplně to ze začátku na účetní nevidím, ale nějaký administrativní pracovník nebo třeba asistent auditora. Taky bych tam chtěla pracovat na plno. Všechno, co se týká účetnictví a daní, ekonomie. Focení bych se chtěla třeba taky věnovat, třeba když bych nedostudovala. To bych pracovala jako svatební fotograf nebo fotograf v ateliéru.“

6. „Jaká je tvá motivace pro tyto volby?“

„Baví mě to. Necejtím se u toho otráveně. Myslím, že bych tu práci dělala ráda a že bych to nedělala jenom kvůli penězům, víš? A ty peníze taky hrajou důležitou část, aby mi to stačilo na všechny věci, co potřebuju, ale není to to hlavní. Jsou to prostě práce, který mi jdou a zatím jim rozumím.“

ROZHOVOR Č. 4 – žena, 22 let, Češka, obchodní akademie

1. „Zavzpomínáme na konec základní školy, kdy ses měla rozhodnout, kam se vydáš na SŠ. Co tě motivovalo? Co si zvažoval? Co ti připadalo důležité při výběru?“

„Obchodku jsem si vybrala asi proto, že to byla taková vsázka na jistotu, dobrý univerzální obor. A když jsem byla na dnu otevřených dveří, tak se mi líbil vzhled školy. Taky, že to není daleko. Měla jsem školu v dobré dojezdové vzdálenosti. A ty předměty mě jakoby úplně neděsily. No a moje mamka spolupracovala s mamkou kluka, co na tu školu chodil. On teda chodil na lyceum, ale líbilo se mu tam, byl tam spokojenej. Takže to byla pozitivní zpětná vazba. Chtěla jsem spíš na obchodku, protože lyceum mi přišlo, že by bylo takový těžší. A ještě jsem podávala přihlášku n veřejnou správu, kde mě taky zaujal ten obor. Na tu stejnou školu chodila mamka, ale na jinej obor. A když jsem šla na den otevřených dveří, tak to tam vypadalo prý úplně stejně jako před třiceti lety. To se mi nelíbilo, neměla jsem z ní dobrej pocit. Nad jinými školami jsem neuvažovala. Ani jsem víc možností nepotřebovala. Jako možná, kdybych třeba měla tři nebo čtyři možnosti, že by to bylo příjemnější. To bych si byla víc jistá, že se aspoň na nějakou dostanu. Ale prostě to tak bylo, že jsme si mohli vybrat jenom dvě a stejně jsem se na obě dostala, takže dobrý.“

2. „Kdo tě motivoval?“

„Vlastně nejvíc asi ten známej, co na Bubeneč chodil a nebyl nespokojenej. To bylo asi klíčový. Probírala jsem to dost s mamkou a ta to brala tak, že to je na mě. Řekla mi svůj názor, ale moc mi do toho nemluvila a neovlivňovala mě. Rozhodla jsem se dost sama. A sestra měla zkušenost jen se zdravotnictvím, a to já jsem dělat nechtěla.“

3. „Jak si byla s volbou školy spokojená?“

„Jo, byla jsem dost spokojená se zvoleným oborem i se školou. Moc se mi líbila škola z venku i zevnitř, architektonicky a esteticky. Předměty mě bavily, náročnost byla přiměřená, až tedy na účetnictví po covidu jsem to moc nezvládala. Na kolektiv jsem si nemohla stěžovat. No a chodili tam docela pohlední kluci.“

4. „Čemu se věnuješ teď po absolvování střední školy?“

„Studuju na IVP a pracuju v personálně-poradenské společnosti mBlue a brigádně překládám. Obecně se zajímám o HR, poradenství, administrativa a rozvoj zaměstnanců.“

5. „Jaké profesi se chceš do budoucna věnovat?“

„Chci se dál věnovat personalistice, poradenství, lidským zdrojům a administrativně. Konkrétně žádnou profesi vyhlídnutou, ale zatím nemám. Chtěla bych klidně dělat i poradenství pro středoškoláky.“

6. „Jaká je tvá motivace pro tyto volby?“

„Obecně mě to baví, zajímá mě to a jsou v tom i dobré peníze. I když v tom poradenství asi tolik ne, ale chtěla bych to dělat. Na té střední škole, jak jsme byli, tak mě to bavilo. Dávalo to smysl. Mělo to pozitivní odezvu a někomu to opravdu pomůže. Administrativa je klidná a asi bych věděla, že třeba nezklam.“

ROZHOVOR Č. 5 – muž, 24 let, Čech, částečně ekonomické lyceum, následně obchodní akademie

1. „Když si byl na ZŠ, co pro tebe bylo důležité při volbě SŠ?“

„Byl jsem hloupej, moc jsem to nepromýšlel a šel jsem doslova tam, kam kamarádi. Ale chtěl jsem, aby mě to alespoň trochu bavilo.“

2. „Kdo tě při volbě školy motivoval?“

„Motivovala mě máma. Ta mi tu školu vybrala, jelikož jí vystudovali oba moji sourozenci. Sestře se tam líbilo a řekla, že jí to dobře připravilo na VŠE, a naopak bratr řekl, že ho ta škola naučila jenom to, jak si spočítat výplatu, ale za co jí dostat, tak to už ne.“

3. „Jak si byl s volbou spokojený?“

„Maturitu mám, takže okay. Samozřejmě ta škola má své plusy a zápory, ale celkově se mi tam líbilo. Hodně se mi líbily odborně zaměřené předměty na obchodce – Podnikání fyzických osob a bankovníctví. Povinný třetí jazyk mě dost obtěžoval. Ani teď bych nevěděl, jak jinak bych zvolil, kdybych mohl.“

4. „Čemu se věnuješ teď?“

„Chtěl jsem dělat fitness, to nevyšlo, tak jsem jako záchranu šel na myslivost a aktuálně hledám zaměstnání. Akorát jsem teď zaseklej mezi domovem a nemocnicí. Ale v podstatě se pořád věnuji tomu oboru myslivost a péče o životní prostředí zvířat na ČZU. Ekonomický obor už jsem nechtěl, protože jsem lempl v matematice, jinak samotná ekonomika mě poměrně baví.“

5. „Jakou profesi chceš dělat v budoucnu? Jakému se chceš věnovat oboru?“

„Už dlouho mě láká práce pro Policii České republiky, tedy pro státní policii, ale nejsem si jistý, jestli mě doktor k nim pustí. Na vojenského tělocvikáře, což je obor na FTVS mě kvůli tomu nevzali.“

6. „Jaká je tvoje motivace pro tyto volby?“

„Práce u Policie mi přijde zajímavá. Myslím si, že je to práce, kde se člověk nenudí, přispívá nějak společnosti, není stereotypní a po čase je i to finanční ohodnocení snesitelný.“

ROZHOVOR Č. 6 – žena, 22 let, Češka, ekonomické lyceum

1. „Moje první otázka je o chvíli, kdy jsi byla na základní škole a měla jsi se rozhodnout o volbě střední školy. Vybavíš si, co pro tebe bylo důležitý? Co tě motivovalo v tu chvíli?“

„Za první můžu říct, že tohle období pro mě bylo hodně těžký. Protože škola nás vyloženě moc pozitivně do středoškolského studia nemotivovala, protože nám říkala, že to tam bude hrozně těžký, že tam budeme mít spoustu věcí zakázaných a takhle. Takže úplně nevím, jestli jsem se cítila motivovaná vůbec se vzdělávat dál. Věděla jsem, že musím, že jo? To bylo jasné, protože jsem z pedagogické rodiny. Ale v tu chvíli, protože jsem měla čerstvě svého koně, tak pro mě bylo hodně důležitý, abych měla volnej čas. To znamená, chtěla jsem na nějakou školu, kde nebude tolik odpoledek, a kde nebudou kladeny tak vysoké nároky na člověka. Což se úplně

neshodovalo s mojí mámou, protože ona chtěla, abych šla na Keplera a Arabskou. Tam jsem si fakt ty přihlášky podala, ale prostě jsem fakt ty kapacity neměla. V té době jsme se na přijímačky nepřipravovala, tak jsem to neudělala. A právě proto jsem si potom podala přihlášku na tu mojí střední školu, protože jsem četla různě, že je to poměrně lehký, že se tam tak nějak každý dostane. A právě jsem viděla rozvrh, kde to bylo poměrně volný. A věděla jsem, že to je dosažitelné vzdělání pro mě. Takže když to shrnu, tak důležitý pro mě byl nějaký volnej čas, abych prostě měla i jinej život, no.“

2. „Zmiňovala si rodiče a učitele, kdo přímo tě teda motivoval?“

„V tom výběru v prvním kole mě samozřejmě ovlivnila máma. Ona má skvělý, manipulativní techniky, jak někoho ovlivnit. Emoční vydírání. Takže jsem si na gymply podala prostě ty přihlášky, a potom na to druhý kolo jsem to s nikým ani nekonzultovala. Jinak jsem necítila moc důvěru k učitelům, protože mi nepřišly úplně jako věrohodný lidi. Takže vlastně dejme tomu to moje rozhodnutí na druhý kolo bylo fakt asi čistě z mojí iniciativy. Určitě jsem se o tom bavila, jak se sourozencema tak s kamarádama. Co se týče těch sourozenců, tak oni všichni studovali gymnázium. Takže ty samozřejmě říkali, že bych měla na gympl, protože obecně pro moji rodinu neexistovalo nic jiného než gympl. Prostě buď gympl anebo nic. Co se týče všech kamarádů. No já jsem v té době neměla moc kamarádů, ale hodně jsme to tam řešili. Přijímaček jsme se hodně báli, že se nikam nedostaneme a tak. Hodně jsme tam řešili kolektiv budoucí. Snažili se možná i školu vybírat podle toho, jaká si myslí, že tam bude atmosféra. Ale je fakt, že my jsme všichni i v tom kolektivu, když tak o tom přemýšlím, se tlačili na ten gympl. Tohleto vím, že jsme měli nějaký dotazníky, že jo? Obecně jsem, ale v té devátý řídě vlastně skoro nebyla. Já jsem na to docela kašlala. Jsem tam neměla pro mě dobrej kolektiv v tu dobu a necítila jsem se tam vůbec dobře, takže jsem měla jiný zájmy.“

3. „Když už ses na tu střední školu dostala, jak si s tou volbou byla spokojená?“

„Já jsem s tou volbou byla extrémně spokojená a kdybych si měla vybrat po druhý, tak bych si vybrala úplně stejnou školu. Myslím, že jsem si tam přišla proto, co jsem fakt potřebovala, což byl za prvý pocit ubezpečení toho, že jsem vlastně jako hodnotný člověk, to ubezpečení, že mě má někdo nějakým způsobem rád. Na

základce jsem to nezažila a tady jsem dostala úplně skvělejší kolektiv, kdy ze začátku tam byla většina kluků. Myslím, že to mě i hodně ovlivnilo, že jsem se tam dokázala uvolnit. A hlavně jsem nevěděla, co chci dělat. A ekonomický lyceum, kam jsem šla, mi přišlo fajn v tom, že nebudu úplně úzce specializovaná, ale že kdybych potom šla třeba na vejšku, tak že aspoň už budu vědět něco víc. A vlastně mě to i bavilo. Byla jsem ráda, že jsme měli fyziku a chemii jen dva roky, a že potom se přešlo k jiným předmětům, který byly víc specializovaný. Vůbec bych neměnila. Hodně mi to pomohlo psychicky v nějakém ukotvení. Zároveň, jak to bylo volnější, tak jsem se mohla i trošičku vyblbnout. Mohla jsem si prostě vyřešit nějaký svoje věci, na který bych asi neměla čas, kdybych studovala gympl. A myslím, že mi to dalo i jako skvělý lidi do života. Obecně na tu dobu, co jsem studovala střední vzpomínám hrozně krásně. A za ten ekonomické obor, jsem určitě byla spokojená. Já jsem viděla, že ona tam ještě obchodní akademie jako obor, ale já jsem byla ráda, že jsem šla na ekonomický lyceum. Jsem se tam dozvěděla něco o finanční gramotnosti. Dalo mi to nějaký náhled do toho, třeba jak funguje bankovníctví, pojišťovnictví. Což si myslím, že se do toho života hrozně hodí. Naučila jsem se tam taky psát všema deseti. Vlastně míň je víc jako vlastně. To, že jsme tam neměli v podstatě žádný odpoledky, tak jsem mohla vypnout od školy. Nedokážu si úplně představit, že bych studovala nějaký jiný obor, třeba veřejnou správu, nebo tak.“

4. „Čemu se věnuješ teď oborově i mimo školu?“

„Teďka jsem ve třetáku na filozofický fakultě na Karlovce a studuju sociální práci. V tom mi vlastně to ekonomické lyceum taky pomohlo, protože jsme se tam učili o sociální politice, o státním rozpočtu a takhle. Díky tomu jsem se tam asi dostala a ten obor mě fakt hodně baví. Vlastně se v něm částečně profesně uplatňuji, kdy pracuju v domově se zvláštním režimem se seniorama, co mají různý psychiatrický diagnózy. Dělam s nima psycho sociální terapeutické činnosti a ten obor mě chytnul. Mám to ráda. Potom jsem ještě instruktor jógy a mám toho ještě svýho koně.“

5. „Jakou máš představu do budoucna? Čemu se chceš věnovat?“

„Dřív jsem měla úplně přesnou představu o tom, co chci dělat. Viděla jsem se v paliativní péči s umírajícími a chtěla jsem to dělat na full time a nic jiného pro mě neexistovalo. Ale za poslední 2 roky se mi život začal tak hrozně měnit. Teď mám

spíš nehmotný cíle, jako je třeba být šťastná, mít pořád dost volného času. Hlavně jako dělat to, co mě baví, protože cítím, že když nedělám to, co mě baví, tak nemám uspokojenou potřebu smyslu života. To mě potom docela uvádí do nějakých existenciálních úzkostí nebo frustrací. Určitě bych nechtěla někde pracovat na plný pracovní úvazek. Takže když už, tak bych určitě ze začátku chtěla mít někde oporu, částečný úvazek, míň než půl úvazek. Třeba v tý mojí práci v domově se zvláštním režimem. A potom zbytek bych poskytovala lekce jógy anebo jsem ještě certifikovaný kraniosakrální terapeut. To, co bych chtěla na svých rodičích ocenit je, že podporují vzdělání i jiným směrem než školu jako takovou. Takže my právě poskytovali peníze na toho instruktora jógy, na kraniosakrální terapii, na havajskou masáž. A teďka budu dělat aromaterapeutický kurz, takže za to jsem hrozně moc vděčná. Přemýšlím ještě, jestli je tam něco, co bych chtěla. Hlavní je zdravý a mně dochází, že ke zdraví potřebu nejvíc pomalejší tempo. Hodně výdechů nejenom nádechů. A že potřebuju mít radost a smát se. A chodit na procházky to taky pomáhá. Takže bych chtěla mít vlastně všechny podmínky pro to, abych tohle mohla dělat, a to, jestli budu, nebo nebudu mít barák a auto nebo takhle, tak na tom mi vlastně už tolik nezáleží. Nechci tu formu, ale spíš cítit obsah.“

6. „Co tě tedy motivuje k tvým volbám?“

„Většina těch voleb, co se staly. Nebo co jsem učinila, úplně nevycházeli z rozumu, ale spíš z intuice. Že jsem prostě cítila, že tohle to mám udělat. Což mi hrozně pomohlo v tom si uvědomit, že když já se nějakým způsobem odevzdám, ne že rezignuju, ale odevzdám a nechám se plynout, tak jak ke mně přichází ty věci, který mají zrovna v tu chvíli smysl. Moje motivace ke studiu sociální práce byla pomoc sama sobě. Většina lidí, když jde studovat psychologii, sociální práci, tak většinou jako říkají, že chtějí pomáhat lidem a ona je to pravda, ale k tomu, abychom mohli pomáhat lidem, tak nejdřív potřebujeme pomoci sami sobě. A já si myslím, že jsem to fakt hodně potřebovala, a že se ta vysoká škola mi jako hodně pomohla v tom, abych sama sobě pomohla, protože mě naučila nějaký jako sebereflexi nebo obecně reflexy, což se mi teď v životě. U tý jógy taky, a tak mi dává hrozně velkej smysl to předávat dál a taky tím způsobem pomáhat lidem. Nebo úplně bych neřekla, že já pomáhám lidem. Já se spíš snažím navozovat optimální podmínky pro to, aby ty lidi pomohli sami. Což je vlastně úplně stejný princip i v tý sociální práci a stejný princip

je v tom, abych já mohla pomoci sama sobě. No a asi u mě hodně velká motivace je prostě zdraví. Člověk nechce být ve vysokém věku a nutně odkázaný na pomoc ostatních ani v brzkém věku. Tak jsem o tom jako začala přemýšlet, že vlastně ty zdroje v sobě možná máme všichni, jenom musíme trošku změnit svoje životy. A pokud má člověk humor, tak pořád ještě má smysl tady být.“

8.5 Výsledky a hodnocení

DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Dle odpovědí na otázku číslo 5 byla 2. hypotéza potvrzena. Pro žáky je dojezdová vzdálenost podstatným faktorem. Přednost však při výběru střední školy dávali nabízeným oborům školy a její prestiži.

První hypotéza byla také potvrzena podle odpovědí na otázku 6. Z okolí respondentů na ně měly největší vliv při rozhodování jejich pečující osoby potažmo rodiče. Projevil se i významný vliv přátel a vrstevníků odvíjející se od vývojového období, ve kterém žáci volbu činili.

Většina žáků obchodní akademie chce po absolvování střední školy pokračovat v různých formách studia. Na pracovní dráhu chce nastoupit menší část respondentů. Hypotéza číslo 3 byla potvrzena. Do budoucna se však domnívají, že uplatnění na trhu práce najdou bez větších problémů.

Žáci se většinou chtějí věnovat jiným než ekonomicky zaměřeným oborům. Mají zájem o rozmanité obory, čímž byla hypotéza 4 vyvrácena. Obchodní akademie i lyceum tedy nabízí dostatečně všeobecně využitelné znalosti, které se dají uplatnit v různých odvětvích.

ROZHOVOROVÉ ŠETŘENÍ

Důležité při výběru školy a oboru byly tyto faktory: optimální obtížnost studia, v běžném životě využitelné informace ze studovaných předmětů, vzhled školní budovy. Hypotéza číslo 2 byla tímto vyvrácena. Dojezdová vzdálenost nebyla pro absolventy natolik důležitá.

Respondenti uznali nepopiratelný vliv rodičů a přátel na jejich výběr střední školy. Hlavní slovo si, ale ponechali sami absolventi. Hypotéza číslo 1 byla tímto částečně potvrzena.

Všichni odpovídající byli s volbou školy i oboru spokojeni, a kdyby mohli tak by učinily totožnou volbu znovu.

Aktuálně se absolventi profilují různorodě a jejich profesní zaměření je rozmanité. Dva lidé se zajímají i nadále o ekonomicky zaměřené obory. Jedna slečna se zabývá personalistikou a poradenstvím. Další je zaměřena na sociální práce. Druhý účastník rozhovoru studuje pedagogiku a pátý se kvůli zdravotnímu stavu nezahládá věnovat ani studiu či zaměstnání.

Do budoucna chtějí dva absolventi setrvat v ekonomickém směru, dvě absolventky chtějí pracovat s lidmi, jeden by chtěl být hercem a jeden by se rád stal policistou. Hypotéza číslo 4 byla tímto vyvrácena.

Respondenti jsou převážně motivováni jejich zájmem o zvolené obory. Důležité pro ně je, že ve zvolených oborech a profesích vidí něco, co je baví a těší. Zmiňována byla také důležitost peněžního ohodnocení a pomoc sobě i ostatním lidem.

SHRNUTÍ

Data získaná od žáků kvantitativním šetřením se od informací získaných z rozhovorů s absolventy mírně lišily. Tato odchylka mohla být způsobena rozdílností v kladených otázkách. Lze, ale tvrdit, že rodiče mají na výběr střední školy nepopiratelný význam. Finální rozhodnutí, ale nejvíce ovlivňují samotní žáci. Důležité faktory pro výběr jsou nepopiratelně obory školy, jejich složitost, lokalita školy a její vzhled. Žáci i absolventi se chtějí do budoucna vydat ekonomickými, ale i mnoha dalšími směry.

Závěr

Bakalářská práce na téma Motivace výběru profesního zaměření a perspektivy žáků/absolventů zvolené odborné školy se zabývala motivací žáků i absolventů, jejich výběrem profesního zaměření, perspektivou na aktuální spokojenost a budoucí možnosti uplatnění i výběru. V teoretické části byly zmiňovány základní informace o motivaci, jejím dělení a různých pohledech na ni. Teoretická část nastínila téma profesního zaměření. Objevila se v ní charakteristika žáka střední odborné školy a základní principy adolescentního vývojového období. Pozornost byla věnována vybraným kariérovým teoriím v souvislosti s kariérním rozhodováním, faktorům ovlivňujícím kariérové rozhodování a způsobům rozhodování.

Praktická část bakalářské práce přinesla následující výsledky. Žáci byli nejvíce motivováni pro výběr dané střední odborné školy jejími obory a pečujícími osobami. Žáci chtějí po dokončení střední školy z velké části dále studovat, a to v různých odvětvích od sportu po umění. Nejsou tedy omezováni specializací školy pouze na ekonomické obory. Velká část odpovědí svědčila o prozatímní nerozhodnosti žáků. Větší množství respondentů je spokojeno se svou volbou střední školy a optimisticky pohlíží i na možnost svého uplatnění na trhu práce.

Škole bych doporučila větší důraz na uplatňování kariérového poradenství a koučovacích metod. Žáci by byli tímto krokem vedeni k větší rozhodnosti na jejich kariérní cestě. Žákům by byla dodána větší jistota i samostatnost. Obchodní akademie by vypouštěla do světa ještě motivovanější absolventy, kteří by sebejistěji mířili za svými cíli.

Mohu konstatovat, že práce je použitelná v praxi. Využít ji mohou žáci středních škol, poradenští a výchovní pracovníci, pedagogové i rodiče a další pečující osoby středoškoláků pro získání informací o výběru profesního zaměření. Mohou v ní najít informace teoretické, ale také mnohá tvrzení podložená výzkumy z praxe.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

MONOTEMATICKÉ PUBLIKACE

BARENBAUM, Nicole B. a WINTER, David G. History of Modern Personality Theory and Research. *Handbook of personality*. 1999, s. 3-27.

BRYANT, B.; ZVONKOVIC, A. M. a REYNOLDS, P. Parenting in Relation to Child and Adolescent Vocational Development. *Journal of Vocational Behavior*. 2006, roč. 69, č. 1, s. 149-175.

BUBELÍNI, Ján. Psychológia profesionálneho vývinu mládeže. 1. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1981. ISBN -.

BUSACCA, Louis. Career Problem Assessment: A Conceptual Schema for Counselor Training. *Journal of Career Development*. 2002, roč. 2002, č. 29, s. 129-146.

DOUBEK, David a LEVÍNSKÁ, Markéta. Profi-volba v růžové třídě. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2005. ISBN 80-7290-216-4.

FRIEDMANN, Zdeněk. Motivy a okolnosti oboru u studentů středních odborných učilišť. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2011a. ISBN 978-80-210-5602-3.

GINZBERG, Eli a KOL. Occupational Choice: An approach to a General Theory. 1. vyd. New York: Columbia University Press, 1951. ISBN 978-0-2310-1846-3.

GINZBERG, Eli. Toward a Theory of Occupational Choice: A Restatement. 1. vyd. New York: McGraw-Hill, 1979. ISBN 978-0-0706-9017-2.

GORARD, Stephen. School Choice in an Established Market. 1. Hants: Ashgate Publishing, 1997. ISBN 1-84014-106-9.

HLAĎO, Petr. *Volba další vzdělávací dráhy žáků základních škol v kontextu rodiny*. Disertační práce. Brno: Masarykova univerzita, 2009a.

HLAĎO, Petr. Profesionální orientace adolescentů. 1. vyd. Brno: KONVOJ, 2012. ISBN 978-80-7302-164-1.

HOŘÁNKOVÁ, Vlasta a KOL. Metodická příručka poradce pro volbu povolání. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995. ISBN 80-85850-24-4.

- KAUFMAN, Scott. *Transcend: The New Science of Self-Actualization*. 1. vyd. Penguin Publishing Group, 2020. ISBN 014-31-3120-6.
- KOUKOLÍK, František a DRTINOVÁ, Jana. *Život s deprivanty*. 1. vyd. Galén, 2006. ISBN 978-80-7262-410-2.
- LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9.
- KLÍMOVÁ, Marta. *Teorie a praxe výchovného poradenství: celostátní vysokoškolská učebnice pro studenty skupiny studijních oborů učitelství na pedagogických a filozofických fakultách*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. ISBN -.
- KOHOUTEK, Rudolf. *Dějiny psychologie pro pedagogy*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2008. ISBN 978-80-210-4540-8.
- KOŠČO, Jozef a KOL. *Poradenská psychológia*. 1. vyd. Bratislava: Štátné pedagogické nakladateľstvo, 1987. ISBN -.
- KRUMBOLTZ, John D. *A Social Learning Theory of Career Decision Making*. 1. vyd. Cranston: The Carrol Press, 1979. ISBN 978-0-9103-2821-0.
- LENT, R. W.; BROWN, S. D. a HACKETT, G. *Social Cognitive Career Theory*. 1. vyd. San Francisco: John Wiley, 2002. ISBN 0-7879-5741-0.
- MACEK, Petr. *Adolescence*. 1. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7.
- MASLOW, Abraham H. *Motivace a osobnost*. 1. Portál, 2021. ISBN 978-80-262-1728-2.
- MCCLELLAND, D. C., KOESTNER, R., WEINBERGER J. How do self- attributed and implicit motives differ? In *International perspectives on achievement and task motivation*. HALISCH, F., VAN DEN BERCKEN, J. H. L. (Eds.) Amsterdam: Swets & Zeitlinger, 1989. ISBN 90-265-1029-2.
- MITCHELL a KRUMBOLTZ, John D. *Social Learning Approach to Career Decision Making: Krumboltz's Theory*. 1. vyd. Oxford: Jossey-Bass, 1990. ISBN 1-55542-196-2.

- NILSSON, Päivi a AKERBLOM, Pehr. Kariérové poradenství pro život poradenská metoda budoucnosti. 1. vyd. Brno: Národní vzdělávací fond, Národní informační středisko pro poradenství, 2001. ISBN 80-238-8363-1.
- NUTTIN, Jozef. Narcissism beyond Gestalt and awareness: The name letter effect. *European Journal of Social Psychology*. 1987, roč. 1987, č. 15, s. 353-361.
- OSIPOW, Samuel H. a FITZGERALD, Louise F. *Theories of Career Development*. 4. vyd. Boston: Allyn & Bacon, 1996. ISBN 978-0-2051-8391-3.
- PARSONS, Frank. *Choosing a Vocation*. Boston: Brousson Press, 2008. ISBN 978-1-40979-928-3.
- PIAGET, Jean a INHELDEROVÁ, Bärbel. *Psychologie dítěte*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 80-7178-407-9.
- PLESNÍK, Vladimír a ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Profesní poradenství pro dlouhodobě nezaměstnané*. 1. vyd. Krnov: Reintegra, 2014. ISBN 978-80-905810-1-2.
- POWELL a LUZZO. Evaluating Factors Associated with the Career Maturity of High School Students. *The Career Development Quarterly*. 1998, roč. 47, č. 2, s. 145-158.
- ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-124-7.
- SHARF, Richard S. *Applying Career Development Theory to Counseling*. 2. Cole Publishing Co., 1997. ISBN 0-534-34503-4.
- SCHULER, Heinz a PROCHASKA, Michael. *Dotazník motivace k výkonu - LMI*. 1. vyd. Praha 4: Testcentrum, 2003. ISBN 808-64-7109-8.
- SMETÁČKOVÁ, Irena. *Genderové aspekty přechodu žáků a žákyň mezi vzdělávacími stupni. Výzkum*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2005.
- SMETÁČKOVÁ, Irena. Běžný den v životě žen a mužů: představy dívek a chlapců o vlastní budoucnosti. *Studia pedagogica*. 2010, roč. 15, č. 1, s. 107-124.
- STITT-GOHDDES, Wanda L. *Career Development: Issues of Gender, Race and Class*. 1. vyd. Columbus, Ohio: Center of Education and Training for Employment, College of Education the Ohio State University, 1997. ISBN -.

- SUPER, Donald Edwin. *The Psychology of Careers: An Introduction to Vocational Development*. 1. vyd. New York: Harper & Row, 1957. ISBN -.
- SUPER, D.E. *A Life-span, Life-space Approach to Career Development*. 1. vyd. Jossey-Bass, 1990. ISBN 1-5554-2196-2.
- ŠIMEK, Jiří. *Lidské pudy a emoce: jak jim porozumět a jak s nimi žít*. 1. vyd. Lidové noviny, 1995. ISBN 978-80-7106-1.
- ŠTIKAR, Jiří a KOL. *Psychologie ve světě práce*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0448-5.
- TRHLÍKOVÁ, J.; VOJTĚCH, J. a ÚLOVCOVÁ, H. *Připravenost absolventů středních odborných škol na uplatnění v praxi: srovnání situace absolventů středního odborného vzdělávání s výučním listem, s maturitou i odborným výcvikem a s maturitou tři roky od ukončení studia. Rozhovory*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2008a.
- TUCKER, C. J.; BARBER, B. L. a ECCLES, J. S. *Advice about Life Plans from Mothers, Fathers, and Siblings in Always-Married and Divorced Families during Late Adolescence*. *Journal of Youth and Adolescence*. 2001, roč. 30, č. 6, s. 729-747.
- URBÁNEK, Tomáš a ČERMÁK, Ivo. *Self-efficacy dětí ve školní činnosti*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 80-210-1460-1.
- VENDEL, Štefan. *Kariérní poradenství*. 1. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1731-9.
- WALTEROVÁ, E.; GREGER, D. a NOVOTNÁ, J. *Přechod žáků ze základní školy na střední školu: pohledy z výzkumů*. 1. Brno: Paido, 2009b. ISBN 978-80-7315-179-9.
- WEST, A. a KOL. *Parents and the Process of Choosing Secondary Schools: Implications for Schools*. *Educational Management and Administration Leadership*. 1995, roč. 23, č. 1, s. 28-38.
- WHITE, Patrick. *Education and Career Choice: A New Model of Decision Making*. 1. New York: Palgrave Macmillan, 2007. ISBN 978-1-4039-8623-8.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

ANDERSON, S. a KOL. Findings from the Scottish School Leavers Survey. 2003, roč. 2003, [online]. [cit. 2024-01-10]. Dostupné z:

<http://www.scotland.gov.uk/library5/education/17in03-00.asp..>

Obchodní akademie Bubeneč. Online. Atlas školství. 2023. [online]. [cit. 2024-01-10]. Dostupné z: <https://www.atlasskolstvi.cz/ss112-obchodni-akademie-bubenec>.

Školní vzdělávací program. Online. Obchodní akademie Bubeneč. 2023. [online]. [cit. 2024-01-10]. Dostupné z:

<https://www.oabubenec.cz/file.php?nid=19433&oid=10278103>.

SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ

Obrázek č. 1	11
Graf č. 1	28
Tabulka č. 1	28
Graf č. 2	29
Graf č. 3	29
Graf č. 4	30
Graf č. 5	30
Graf č. 6	31
Graf č. 7	31
Graf č. 8	32
Graf č. 9	32
Graf č. 10	33
Graf č. 11	34

PŘÍLOHY

Návrh dotazníkového šetření

 Logo

Motivace pro výběr střední školy, dalšího vzdělávání a budoucí profese

Jedna odpověď

+

1. Jaké je Vaše pohlaví?*

Vyberte jednu odpověď.

Žena

Muž

Jiné...

+

2. Kolik je Vám let?*

Napište číslo.

Napište jedno nebo více slov...

500

3. Do jakého chodíte ročníku?*

Vyberte jednu odpověď.

1. ročník

2. ročník

3. ročník

4. ročník

+

4. Jaký obor studujete?*

Vyberte jednu možnost

Ekonomické lyceum

Obchodní akademie

5. Co pro Vás bylo při výběru školy nejdůležitější?

Změňte pořadí položek dle svých preferencí (1. - nejdůležitější, poslední - nejméně důležitá)

◇ 1. Obory SŠ

◇ 2. Prestiž SŠ

◇ 3. Lokalita SŠ (blízké obchody, kavárny,...)

◇ 4. Vybavení SŠ

◇ 5. Krátká dojezdová vzdálenost od bydliště

◇ 6. Jiné...

6. Kdo Vás nejvíce ovlivnil při výběru SŠ?

Změňte pořadí položek dle svých preferencí (1. - nejdůležitější, poslední - nejméně důležitá)

◇ 1. Pečující osoby

◇ 2. Sourozenci

◇ 3. Přátelé

◇ 4. Partner/ka

◇ 5. Někdo jiný...

7. Na jakém místě na přihlášce jste měli uvedenou tuto školu?*

Vyberte jednu možnost.

Na 1. místě

Na 2. místě

8. Jak jste spokojení s...?*

Vyberte jednu odpověď v každém řádku.

	Rozhodně ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Rozhodně ne
výběrem SŠ	☐	☐	☐	☐	☐
výběrem studijního oboru	☐	☐	☐	☐	☐
třídním kolektivem	☐	☐	☐	☐	☐

9. Jaké máte plány po absolvování střední školy?*

Vyberte jednu odpověď.

Pokračování v dalším studiu

Pracovní činnost

Nevím

10. Jakého nejvyššího vzdělání byste chtěli dosáhnout?*

Vyberte jednu odpověď.

Středního odborného (s maturitou)

Vyššího odborného

Terciárního bakalářského

Terciárního magisterského

Terciárního doktorského

11. Myslíte si, že se svým vystudovaným oborem najdete uplatnění bez problémů?*

Vyberte jednu odpověď.

Ano

Ne

Nevím

12. Jakému povolání nebo studiu byste se chtěli v budoucnu věnovat?*

Napište svůj postoj (možné je i, že nevíte).

Napište jedno nebo více slov...

500

Návrh rozhovorového šetření

Dotazovaným byli při rozhovoru pokládány tyto typy otázek:

1. Zavzpomínáme na konec základní školy, kdy ses měl/a rozhodnout, kam se vydáš na SŠ. Co tě motivovalo? Co si zvažoval? Co ti připadalo důležité při výběru?
2. Kdo tě motivoval při výběru školy?
3. Jak si byl/a s volbou školy spokojen/a?
4. Čemu se věnuješ teď po absolvování střední školy?
5. Jaké profesi se chceš do budoucna věnovat?
6. Jaká je tvá motivace pro tyto volby?